

ŠTEVILKA 3 OKTOBER 2023

TÀBOR

tema meseca

ČLOVEK
ČLOVEKU
STEBER

TABORNIKI

**Skriti in odkriti
vidiki solidarnosti**

Odgovorna urednica

Metoda Zalar

Glavna urednica

Maša Pušnik

Urednica fotografije

Mariša Ratajec

Urednica ilustracij

Jovana Đukić

Oblikovanje

Maša Pušnik

Lektoriranje

Maša Milčinski, Urša Terčon

Ožji sodelavci

Zoja Cejan Šega, Aljaž Kmetec, Živa Kovač, Maja Kramar, Rudi Kraševac, Tina Mervic, Lea Morano, Rok Pandel, Darja Petrič, Eva Preložnik, Zala Reberc, Aljoša Rebolj, Katka F. Slosar, Tina Stepišnik, Rok Šarič, Zala Škrabelj, Ksenija Vidmar.

Fotografija na naslovnici

Mariša Ratajec

Fotografija na zadnji strani

Mariša Ratajec

Naslov urednišva

revija.tabor@taborniki.si

Izdajatelj

Zveza tabornikov Slovenije
Einspielerjeva 6, Ljubljana

Tisk

Schwarz print d.o.o., Ljubljana

Naklada

6550

Revija Tabor prejmejo vsi člani Zveze tabornikov Slovenije s poravnano letno članarino. Članarina in prejemanje revije sta vezana na koledarsko leto (januar–december).

Poštšina plačana pri pošti 1102 Ljubljana. Revija je vpisana v razvid medijev Ministrstva za kulturo RS pod zaporedno številko 792.

ISSN 0492-1127

Dejavnosti ZTS sofinancirajo:

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OBRAMBO
UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA ZAŠČITO IN REŠEVANJE

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE
URAD RS ZA MLADINO

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

4

Dogajalo se je

Aktualne novice iz rodov

6

Medvedki in čebelice

Postani vremenoslovec

10

Gozdovniki in gozdovnice

Vremenski ekstremi

14

V divjino

Velike zveri in taborniki

Gozd ni le kos zemlje, na katerem rastejo drevesa. V vsej zemeljski zgodovini je v zadnjih 380 milijonih let v njem nastal zelo kompleksen preplet življenja, ki polni vse ekološke niše, in sicer od koreninskih prepletov v tleh do visokih krošenj. Zato v njem najdemo mnogo vrst rastlin, živali, gliv in mikroorganizmov, kar z eno besedo opišemo kot biodiverziteta. Vsaka biodiverziteta pa je odvisna od svoje geodiverzitete oziroma raznovrstnosti neživih elementov narave, ki jo tvorijo elementi sestave, oblike tal ter procesi, ki vplivajo nanje. Za najbolj odmevne prebivalce gozda pa slovijo velike zveri. Spoznaj jih v rubriki *V divjino*.

18

Strani organizacije

Iskrena hvala ob vsem tem, kar je za nami!

20

Reportaža

Inkluzijski tabori / ROT 2023

26

Poletne zgodbe

ROT kar na taboru!
/ Kaj moraš storiti, da ne najdeš gostilne?

30

Intervju

Rok Franc: Edino življenje, ki ga poznam, je taborniško

33

Vsemu bomo kos

Skriti in odkriti vidiki solidarnosti

Neznanec, ki neznancu priskoči na pomoč. Vnuk, ki pomaga babici pri spravljanju drv. Sošolec, ki se postavi za izključenega sošolca. Oseba, ki daruje 5 evrov. Mamica, ki bodoči mami dostavi vse potrebno za dojenčka. Brezdomca, ki si delita hrano. Dobrodelna organizacija, ki zbira sredstva za družino v stiski. Krvodajalec. Prostovoljec. Tabornik. Človek. Vse naštetje je povezano s solidarnostjo. Več o različnih motivih in oblikah solidarnosti ter kako ob pomoči drugim poskrbeti tudi zase, si lahko prebereš v rubriki *Vsemu bomo kos*.

38

Brez meja

Kandersteg: "Ni slovo, se vidimo kmalu."

42

Razvedrilo

Knjigožer in filmoljub / Strip / Pobarvanka

Jaz sem, ker smo vsi

Besedilo: Maša Pušnik, glavna urednica. Fotografija: Mojca Videmšek.

Ubuntu je afriška beseda v zulujskem jeziku, ki jo enostavno prevajamo kot človečnost, bolj natančno pa v frazo "Jaz sem, ker smo vsi." (ang. "I am because we are."). Ta preprost stavek je dobrodušno zaznamoval naše letošnje poletje, saj je v poplavih, ki so avgusta zaznamovale ogromen del Slovenije, prek portala URSZR pomoč ponudilo kar 34031 ljudi, prostovoljcev pa je bilo še mnogo več, med drugim je v okviru civilne zaščite na terenu delovalo čez 200 tabornic in tabornikov, v okviru lokalnih skupnosti pa še mnogo več. Kako učinkovito znamo ljudje v stiski stopiti skupaj in opraviti dobro delo, le še potrjuje dejstvo, da smo relacijska bitja in da za preživetje pravzaprav potrebujemo drug drugega.

Oktobrska številka revije Tabor je zato posvečena solidarnosti. Na *MČ in GG straneh* se potopimo v vremenske pojave in ekstreme ter kako se kot skupnost soočamo z njihovimi posledicami. V rubriki *V divjino* tokrat raziskujemo odnose med človekom in zverjo ter se naučimo, kako jih je mogoče izboljšati. V *intervjuju* z Rokom Francem se lahko seznanimo z delom tabornikov, ki so vključeni v enote civilne zaščite, v rubriki *Vseu bomo kos* spoznavamo skrite in odkrite vidike solidarnosti, *reportaže* pa nam predstavljajo kup dogodkov, ki smo jih v letošnji jeseni organizirali in doživeli taborniki – kot skupnost. Rubrika *Knjigožer in filmoljub* nam tokrat predstavi knjigo *Babica vas pozdravlja in se opravičuje* Fredrika Backmana, ki med drugim prikaže, da se je skozi vsako zgodbo, še tako naporno in težko, vredno prebiti – a to je mogoče le z ljudmi, ki ti stojijo ob strani.

Naj bo solidarnost in sooblikovanje skupnosti vodilo v prihajajoče taborniške dogodivščine in se beremo spet v decembru!

DOGAJALO SE JE

Nekaj slovenskih tabornikov se je v septembru odpravilo v Kandersteg na delovno fešto.

Rod Louis Adamič je septembra praznoval svoj 50. rojstni dan, kar so obeležili tudi z objavo zanimivih fotografij o taborništvu nekoč.

Močvirci so se septembra odpravili na road trip po Zahodnem Balkanu.

Medvoški taborniki so ob koncu poletja organizirali piknik, koncert - sliši se kot idealna kombinacija za druženje s prijatelji!

Taborniki smo avgusta organizirali prostovoljsko odpravo po poplavih na Koroško.

Letos smo že tretjič na mednarodnem modulu tečaja Woodbadge gostili tabornike iz Črne Gore, Islandije in Srbije.

Avtorji fotografij (od zgoraj levo proti spodaj desno): Ksenija Vidmar, Rod Louis Adamič, Rod Močvirski tulipani, Rod Močvirski tulipani, Roverway 2018 Netherlands (Flickr), Rok Franc, Rod dveh rek, Matic Pandel, Woodbadge iz zakulisja, Arhiv ZTS, Rod soških mejašev, Rod Podkovani krap.

ROT je letos spet prišel v Ljubljano in njeno okolico, tokrat v organizaciji Rodu močvirski tulipani.

Ne pozabi se prijaviti na Roverway 2024, ki bo na Norveškem - prijave so odprte do 30. 11. 2024.

Hvala vsem za udeležbo na delovni akciji enot ZTS-PZP v Bokinju in logističnem centru Dovžej!

Taborniki smo letos v začetku septembra sodelovali na sejmu obrambe, varnosti, zaštite in reševanja - SOBRA 2023.

Tudi letos avgusta so se odvijali mnogi vodniški tečaji - vodniški tečaj SPOOT je potekal v Cepovanu.

Utrinek z letošnjega posveta Podkovanih krapov.

Postani vremenoslovec

Besedilo: Maja Kramar, ilustracije: Darja Petrič.

V zadnjem obdobju se vreme kar hitro spreminja, kajne? V tem članku boš spoznal/a, kaj je vreme, katere vremenske pojave poznamo in kaj dobrega in slabega prinaša vsak vremenski pojav.

Napovedovanje vremena

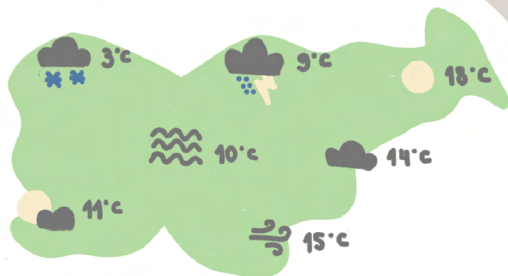
Vreme preučujejo strokovnjaki – **meteorologi** ali vremenoslovci. Njihova naloga je spremljanje vremena in nadzorovanje meteoroloških postaj. S pomočjo sodobnih računalnikov pripravljajo vremenske napovedi. **Napoved** pa lahko napovejo s pomočjo posebnih plovk na morju, ker vremenski pojavi, tudi tisti, ki jih občutimo na kopnem, pogosto nastanejo nad oceani. **Merilne naprave** nato na plovkah javljajo informacije v vremenske centre na kopnem. V zraku pa se napovedi pripravljajo s pomočjo meteoroloških balonov in letal. Vremenske napovedi nam povejo, koliko dežja bo padlo, kako močno piha veter in v katero smer, ... Če se odpravljamo kam na pot, je vedno pametno preveriti vremensko napoved. Pridobljene informacije izvemo na televiziji, radiu in internetu.

ZANIMIVOST

Vremenski satelit, ki je oddaljen 36.000 km od ekvatorja, obkroži Zemljo vsakih 24 ur. Vremenski satelit ostane na istem mestu, Zemlja pa naredi ravno en krog okoli svoje osi. Sateliti dajo najzanesljivejše podatke o vremenu.

NALOGA

Imaš željo, da bi se jutri odpravil/a na izlet. Poglej spodnjo ilustracijo vremenske napovedi in se na podlagi nje odloči, kam in kdaj se boš odpravil/a.

Kako lahko sam/a napoveš vreme?

Doma imamo lahko več pripomočkov, ki nam pomagajo napovedati vreme.

Barometer – naprava, ki meri zračni tlak. Če je tlak visok, je po navadi nebo jasno, če pa je nizek, lahko pričakujemo deževen dan.

Termometer – nam kaže temperaturo zraka. Uporabljata se dve različni lestvici. Celsiusova, ki je tipična za Evropo in Fahrenheitova, ki jo uporabljajo v Združenih državah Amerike.

Sončen dan

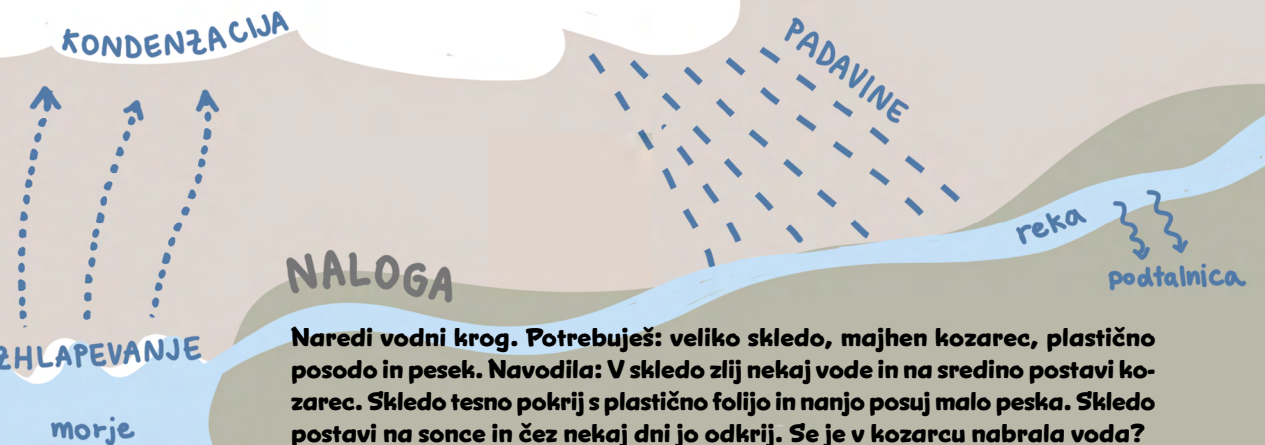
Sonce je pomembno tudi za ljudi. Sončna svetloba v nas tvori snovi, ki ustvarjajo dobro počutje. Poleg tega pa naše telo tvori vitamin D, ki je potreben za zdrave zobe, kosti in mišice in za boljšo odpornost.

Na soncu pa moramo poskrbeti tudi za zaščito

– ne le poleti, tudi pozimi moramo, če smo zunaj na soncu, uporabiti kremo z zaščitnim faktorjem in piti dovolj tekočine.

Kako nastanejo oblaki

Lezi na travnik ali samo poglej v nebo. Če so na nebu oblaki, poišči kakšne zanimive oblike.

Naredi vodni krog. Potrebuješ: veliko skledo, majhen kozarec, plastično posodo in pesek. Navodila: V skledo zlij nekaj vode in na sredino postavi kozarec. Skledo tesno pokrij s plastično folijo in nanjo posuj malo peska. Skledo postavi na sonce in čez nekaj dni jo odkrij. Se je v kozarcu nabrala voda?

STARŠI

Skupaj z otrokom opazujte vreme, oblake ... poskušajte uganiti vreme. Pomagajte si tudi z gledanjem vremena in aplikacij. Predvsem ko se odpravljate na izlet in se skupaj primerno opremiti. Lahko skupaj z otrokom spremljate vreme s pomočjo vremenskega dnevnika. Zjutraj ali/in popoldne pogledjte v nebo in označite v dnevnik, nekeje zunaj v senci imate lahko tudi termometer in napišete, kakšna je temperatura. Če beležite dvakrat na dan, lahko vidite, kako se vreme in temperature spreminjajo.

VODNIKI

Na večdnevnikih akcijah opazujte vreme, ga poskušajte napovedati in se temu primerno pripravite. Ko pa se odpravite na izlet, skupaj na zadnjem sestanku pogledjte vreme in se tudi primerno opremiti. Z otroki se lahko igrate igrico poplava (nekam, kjer je dvignjeno), potres (pod vrata ali položaj, ki ga spoznate na GG straneh), sončenje (se "namažejo" s kremo in uležejo na tla) ...

NALOGA

Poveži določen oblak z pravim opisom.

6 altostratus
delno prosojna
oblačnost

5 nimbostratus
deževne gmote

SREDNJI OBLAKI

3 cirrus
trepalnice vetra

8 stratus
brezoblična-
oblačna plast

B

4 kumulus
lepo vreme

2 stratokumulus
sive kepice

7 cirostratus
ledeni kristali

NIZKI OBLAKI

1 altokumulus
velike ovčke,
mešanica vode in ledu

Veš, da nam lahko različne oblike oblakov povedo, kakšno vreme bo? Veš, ko včasih na nebu opazimo rdeče oblake in rečemo, da "Božiček peče piškote"? Če jih peče zvečer, bo naslednji dan vroč in sončen, če pa zjutraj, se bo vreme poslabšalo.

Kako nastanejo padavine

Vrh oblaka sestavljajo **ledeni kristali**. Ti ledeni kristali se stalijo in se spremenijo v **kaplje**, če pa je pri tleh res mrzlo pa snežinke. **Snežinke** so sestavljene iz ledenih kristalov, ki so sestavljeni v šesterokotne vzorce. Toča je sestavljena iz plasti zmrznjene vode. Če zrno toče prerežeš na dvoje, se te plasti vidijo. **Sodra** nastane, če snežinke prehajajo skozi toplejšo plast zraka in se delno stalijo.

Če med dežjem posije sonce, se na nebu nekje pojavi **mavrica**. Sonce takrat posije skozi kaplje. Žarki se na vodnih kapljah lomijo in odbijajo, bela svetloba pa razpade v sedem barv. Mavrico vidiš le, če imaš sonce za hrbtom.

POBARVAJ MAVRICO

Rešitve:

A9 B7 C1 Č4 D8
E2 F6 G10 H3 I5

Kako nastanejo nevihte

Topel zrak prinaša oblake in rahel dež, hladen zrak pa nevihte. Ko se veliko toplega in hladnega zraka sreča na nebu, nastanejo frontalne nevihte. Vlažen zrak se mora dvigniti vsaj 10 km nad tlemi. **Poletne nevihte** pa nastanejo zaradi vročine in trajajo največ eno uro. Te je že kdaj ujela?

Želiš izračunati, kako daleč je nevihta? Ko vidiš strelo, prešteješ sekunde. Vsaka sekunda pred gromom pomeni tretjino kilometra oddaljenosti. Če npr. prešteješ do devet, je nevihta oddaljena 3 km.

Med nevihto je najbolje ostati v hiši, ki ima na strehi strelovod. Če te nevihta ujame na prostem, se skrij pod grm ali nizko drevje. Ne pod drevo, saj lahko pade nate. Če pa si ujet sredi ravnine, kjer se nimaš kam skriti, počepni tako, da imaš roke in noge čim bolj skupaj.

Kaj pa sneg?

Če boš ta prispevek prebiral/a pozimi, boš morda lahko skozi okno opazoval/a, kako pada sneg.

Če je zopet zima, ko še ni snega, si lahko sobo okrašaš s papirnatimi snežinkami. Na tej povezavi najdeš posnetek z navodili. https://www.youtube.com/watch?v=whnJaEO7VE&ab_channel=Znamsam

Ali veš, da niti dve snežinki nista enaki med seboj?

Ko gledaš zasneženo pokrajino, se ti vse zdi belo. Pa ni. Sneg je prozoren. Belo vidimo, ker odseva belo svetlobo.

Poznamo tudi drugačne vrste snega. **Pršič** imenujemo sneg, ki ga smučarji najbolj obožujemo, za snežaka pa ni najboljši, saj se ne sprime skupaj. Za snežaka pa je super, če je sneg moker in težek. Lahko pa je tako zmrznjen, da je skoraj kot led.

Kadar se temperature spustijo pod 0 stopinj celzija, je slišati pod čevlji škripanje – ko stopiš na sneg, snežinke razpadejo in takrat se zasliši škrip, škrip. Ko pa se temperature dvignejo, se snežinke začnejo taliti in tiho drsijo druga ob drugi, da škripanja ni več zaznati.

Knjige, ki so pomagale pisati članek:

- S. Konečna : Kaj se zgodi, ko se spremeni vreme? Ljubljana : Hiša knjig, 2020
- Dr. J. Green : Vreme v 30 sekundah. Ljubljana : Družina, 2016
- Graham : Znanost Vreme - Spreminjajoča se resnica o podnebjju. Ljubljana : Založba Grica, 2018

Vremenski ekstremi

Besedilo: Maja Kramar, ilustracije: Zala Reberc

Vsako leto Slovenijo in ves svet obiščejo vremenske skrajnosti, ki za sabo pustijo pravo razdejanie. Se spomniš požarov leta 2022 na Krasu? To je bil največji požar v zgodovini samostojne Slovenije. Samo eno leto kasneje, letošnje poletje, so Slovenijo zajele največje poplave v zgodovini samostojnosti. Vmes pa toča, suša in ostale vremenske skrajnosti, ki jih je iz leta v leto več. V članku bomo spoznali vremenske pojave, skrajnosti, ki jih prinašajo, in kako lahko vplivamo.

Nekaj utrinkov iz knjige Vroči novi svet (2012)

Smo v času, ko skoraj ni dneva, da ne bi slišali besedne zveze "podnebne spremembe". Podnebje se spreminja po vsem svetu – in to zelo hitro. Vendar zdaj ne gre več le za naravne spremembe, ampak jih v večji meri povzročamo ljudje. Naš planet je ravno prav oddaljen od Sonca, ima pravo ozračje, veliko vode in raznoliko kopno, ki v sebi skriva številne zaklade – dragoceno rudo, premog in nafto. Prav zato je na njem zelo lepo živeti, a ima eno pomanjkljivost – je omejen in ne raste. Začeli smo množično spreminjati ekosisteme ter uporabljati fosilna goriva, sprožili globalizacijo

gospodarstva in ob tem postali pravi potrošniki – takšni, ki ne kupujemo le tistega, kar potrebujemo, temveč zlasti to, kar si želimo imeti. Ljudi je po svetu vedno več in posledično se proizvede vedno več hrane ter vseh drugih dobrin, za kar se uporablja ogromno naravnih virov. Poleg tega se povečuje starost prebivalstva in po mestih, ki se širijo, teptajo naravo pred sabo in uničujejo rastlinske in živalske vrste, je vedno večja naseljenost. Takšen življenjski slog Zemljanov se danes odraža v številnih okoljskih problemih.

Spodaj nariši planet, na katerem bi živel/a. Ker je na tem mestu morda malo premalo prostora, si vzemi tako velik list, kot želiš.

Lučka Kajfež Bogataj se ukvarja z raziskovanjem na področju klimatologije in aplikativne meteorologije. V znanstvenih in poljudnih publikacijah ozavešča civilno družbo o globalnih in lokalnih okoljskih vprašanjih.

SPREMEMBA PODNEBJA V ZADNJEM STOLETJU

Na podlagi številnih meteoroloških opazovanj ter meritev lahko potrdimo, da se je podnebje že zelo spremenilo. Stanje podnebja se spremlja s pomočjo meritev podnebnih spremenljivk (povprečna, najvišja oz. najnižja temperatura zraka, padavine, snežna odeja ...), ki so načrtovana in v skladu s standardi, ki jih določa Svetovna meteorološka organizacija – tako je zagotovljena primerljivost meritev po celem svetu. Kaže se jasna slika: segrevajo se zrak in oceani, talita se led in sneg, gladina morja pa se posledično viša. Težava pa je v zakisovanju oceanov in slanosti morja v posameznih oceanskih bazenih.

IZVEDI VEČ

- Konečna, Sabina. Kaj se zgodi, ko se spremeni vreme? Ljubljana: Hiša knjig, 2020.
- Green, Jen. Vreme v 30 sekundah. Ljubljana: Družina, 2016.
- Graham, Ian. Znanost. Vreme: spreminjajoča se resnica o podnebj. Ljubljana: Založba Grlica, 2018.
- Kajfež Bogataj, Lučka. Vroči novi svet. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2012.
- Mogil, H. Michael in Levine, Barbara G. Nevarno vreme. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2011.
- Claybourne, Anna. Vroči planet: Kako podnebne spremembe uničujejo naš planet. Ljubljana: Grafenauer, 2020.

KAKO SE ODRAŽAJO PODNEBNE SPREMEMBE V SLOVENIJI?

Naše malo ozemlje je podnebno kar pestro, saj Slovenija leži na prepletu alpskega, sredozemskega in panonskega podnebja, temperatura zraka in količina padavin pa se časovno in prostorsko spreminjata na zelo kratke razdalje. Vedno več je vročih dni, spreminja se vodni tok in posledično je vedno več ekstremnih vremenskih pojavov.

VODNIKI

Na en plakat naj člani skupaj narišejo, kakšen planet vidijo, kaj so dobre stvari in kaj slabe, na drug plakat pa, na kakšnem planetu si želijo živeti. Ta aktivnost vam je lahko v pomoč za pogovor o tem, kaj uničuje naš planet in kakšne posledice se dogajajo. Med risanjem planeta, na katerem bi želeli živeti, se lahko pogovarjate tudi o tem, kaj bi vzeli s sabo, če bi nanj lahko vzeli le pet stvari. Ker je bil planet pred tem neposeljen, se je treba dogovoriti, kako bo potekalo življenje na njem.

Na aplikaciji ARSO <http://meteo.arso.gov.si/met/sl/app/webmet/> lahko spremljaš vse o vremenu, spremenljivkah, ...

STARŠI

Ko se po svetu dogajajo naravne nesreče, se z otroki pogovarjajte, kaj se je zgodilo, hkrati pa bodite pozorni, kako se odzivajo, in se tudi o teh občutkih pogovorite. Če se nesreča ne zgodi vam, lahko skupaj z otroki priskočite na pomoč sosedom – skuhajte obrok, pomagajte pri odpravljanju nesnage ali z materialnimi dobrinami, posodite kakšne stroje itd. Finančno lahko podprete gasilce in druge organizacije, ki se prostovoljno javijo za pomoč.

POSLEDICE GLOBALNEGA SEGREVANJA

Zemlja se vedno bolj segreva. Glavni krivci za to so toplogredni plini.

76 % Ogljikov dioksid (CO_2) – kurjenje goriv, kot so premog, zemeljski plin, nafta in les.

16 % metan – domače živali (s svojim prežvekanjem in riganjem), veliko se ga proizvede med pridobivanjem fosilnih goriv.

6 % dušikov oksid – pri zgorevanju goriv in razpadu nekaterih kemikalij.

2 % drugi plini – npr. fluoroogljikovodiki, uporabljajo se kot hladilne tekočine v hladilniku.

VREMENSKI EKSTREMI

Če obrneš nekaj strani nazaj, najdeš na MČ-straneih nekaj splošnih dejstev o vremenu. Kaj se zgodi, ko neko vreme traja dlje časa ali naenkrat preveč, pa izveš v nadaljevanju članka.

Kaj lahko naredim v času suše?

1. Za zalivanje rož uporabi deževnico, ki si jo ujel/a v posode, ko je deževalo

2. Na vrtu poberi pridelke, ki so že zreli, da ne porabljajo več vode in je bo več za nove pridelke.

3. Živalim nastavi nizke posodice vode, da se lahko v vročini pridejo napiti in ohladiti.

4. Pazi na ogenj, ki lahko hitro povzroči požar – upoštevaj prepovedi kurjenja, opremi se z dovolj vode za gašenje in nikoli ne zapusti ognja oz. žerjavice, ki še tli.

KAJ SE ZGODI, KO JE SUŠA?

Vročinski valovi so daljša obdobja nadpovprečnih temperatur zraka, ki trajajo več dni ali celo tednov. Daljša obdobja brez dežja povzročajo sušo in ta lahko uniči pridelke, brez vode pa ostanejo tudi živali.

Največji požar v zgodovini samostojne Slovenije – Kras, 2022.

Požar na Krasu se je začel 15. julija 2022 in je zajel več kot 2000 hektarjev italijanskega in slovenskega dela planote Kras. Gre za največji požar v zgodovini samostojne Slovenije. Nastanek požara delno pripisujejo iskram, nastalim zaradi zaviranja vlaka, delno pa ostaja nepojasnjen. Zaradi suhe in goste vegetacije, visokih poletnih temperatur ter močne burje se je hitro razplamtel. Gašenje sta otežila težko dostopen teren in neznana količina neeksplozivnih ubojnih sredstev (NUS) iz prve svetovne vojne. Zaradi NUS je imelo veliko vlogo gašenje iz zraka, saj gasilci niso mogli prodirati v notranjost požara, ampak so lahko predvsem branili robove. V Sloveniji se je z njim spoprijelo več kot 1500 poklicnih in prostovoljnih gasilcev iz Slovenije in Italije, Civilna zaščita, Slovenska vojska, Rdeči križ, Zavod za gozdove in družba Slovenski državni gozdovi, druge javne službe ter italijanska Gozdarska straža.

([https://sl.wikipedia.org/wiki/Po%C5%BEar_na_Krasu_\(2022\)\)](https://sl.wikipedia.org/wiki/Po%C5%BEar_na_Krasu_(2022)))

KAJ SE ZGODI, KO PREVEČ DEŽUJE?

Ko naenkrat zapade velika količina dežja, lahko pride do poplav. Ob obilnem deževju reke prestopijo bregove, pri tem pa voda ruši vse pred seboj – ceste, mostove, hiše in vse, kar ji pride naproti. Asfaltne in druge trde površine omejujejo pronicanje vode in ta še bolj odteka.

“Od sobote, 5. 8. 2023, do torka, 13. 8. 2023, je (tudi v okviru koordinirane odprave) na Koroškem sodelovalo skupaj 392 taborniških prostovoljcev. Opravljenih je bilo 637 organizacijskih ur in 3577 izvedbenih ur dela, kar je skupaj 4214 prostovoljskih ur.”

<https://www.taborniki.si/odziv-tabornikov-na-poplave/>

EN VELIK “M” ZA VSE, KI SO POMAGALI.

Kaj lahko naredimo, če nas poplava vseeno najde? Če je možnost, da bo vaša hiša ujela poplava, se je dobro zavarovati z vrečami peska, ki jih lahko dobiš pri gasilcih. Če te ujame nepripravljenega, spakiraj samo najnujnejše stvari, izključi električno napetost in plin ter zapri dotok vode v hišo. Pravočasno se umakni na varno v višja nadstropja.

JUNAKI NARAVNIH NESREČ

Kot si že v članku o požaru na Krasu prebral/a, so prav tako tukaj glavno vlogo odigrali gasilci, gorska reševalna služba, policija, humanitarne organizacije in mnogo mnogo prostovoljcev, ki so pomagali ljudem. Tudi taborniki pomagamo – ob naravnih nesrečah se aktiviramo kot člani civilne zaščite.

Največja akcija, ki so jo taborniki izvedli, pa je pomoč prizadetim v poplavih to poletje. Vabim te, da si na spletni strani [taborniki.si](https://www.taborniki.si) prebereš poročilo o odzivu tabornikov na poplave.

Velike zveri in taborniki

Besedilo in fotografije: Rudi Kraševac.

Ena uganka namesto uvoda: približno 60 % (11.176 km²) Slovenije je prekrite z njim, je zelo pomemben za vse prebivalce Zemlje, v njem se dobro znajdemo taborniki in je življenjski prostor velikih zveri. Kaj bi to bilo? Verjetno je odgovor na dlani – to je seveda gozd.

V osnovi je gozd kopenski ekosistem, v katerem prevladujejo olesenele rastline trajnice ali drevesa, ki rastejo v takšnih in drugačnih sestojih. Gozdove poznamo v najrazličnejših oblikah – od ekvatorialnih tropskih džungel, preko suhih gozdov ob povratnikih vse do severnih borealnih gozdov v tajgi. V njih pa rastejo različni listavci in iglavci, kar je predvsem odvisno od geografske lege in nihanja okoljskih dejavnikov, med

katerimi prevladujejo temperatura in padavine. Na okoljske dejavnike pa se drevesa odzivajo z različnimi prilagoditvami rastlinskih organov in rastnih strategij, zato poznamo številne različne tipe in kombinacije vedno zelenih in listopadnih sestojev gozdov. Nam najbolj poznan pa je zagotovo listopadni in mešani gozd zmernege pasu, ki je prevladujoči tip gozda v Sloveniji in drugod po Evropi.

A gozd ni le kos zemlje, na katerem rastejo drevesa. V vsej zemeljski zgodovini je v zadnjih 380 milijonih let v njem nastal zelo kompleksen preplet življenja, ki polni vse ekološke niše, in sicer od koreninskih prepletov v tleh do visokih krošenj. Zato v njem najdemo mnogo vrst rastlin, živali, gliv in mikroorganizmov, kar z eno besedo opišemo kot biodiverziteta. Vsaka biodiverziteta pa je odvisna od svoje geodiverzitet oziroma raznovrstnosti neživih elementov narave, ki jo tvorijo elementi sestave, oblike tal ter procesi, ki vplivajo nanje.

Za najbolj odmevne prebivalce gozda pa slovijo velike zveri. V Sloveniji so to evrazijski ris, volk in rjavi medved, v Skandinaviji pa biva še rosomah (do zadnje ledene dobe tudi v Sloveniji) ter iberski ris v Španiji. Prve tri vrste so bile splošno prisotne po Evropi še vse do konca 18. stoletja, potem pa jih je človek z lovom zdesetkal do točke, da so iz številnih držav, predvsem zahodnoevropskih, izginile. Podobno stanje je bilo tudi na območju današnje Slovenije, kjer je ris izumrl okoli leta 1908 in je bil leta 1973 ponovno naseljen. Nič kaj bolje ni kazalo volku, ki sicer ni izumrl, saj so se posamezne živali še pojavljale na mejnem območju s Hrvaško. Tudi rjavi medved je bil močno preganjan, a je ostala majhna populacija na Kočevskem in Snežniškem. Proti koncu 20. stoletja so zveri postale zavarovane vrste in stanje se je pričelo spreminjati. Tako so si populacije številčno opomogle, prostorsko razširile, nekatere pa smo celo ponovno naseljevali.

ZAKAJ VARUJEMO VELIKE ZVERI?

Zakaj se je zgodil tako velik preobrat v našem pogledu na velike zveri? V zadnjih nekaj tisoč letih je večina ljudi živela na podeželju in se preživljala s kmetijstvom, tako s poljedelstvom kot živinorejo. Za potrebe kmetijstva so se zato krčile gozdne površine, saj je bil les tudi glavna surovina in kurjava. Svoje poljščine in rejene živali pa so ljudje obvarovali predvsem z lovom. Situacija se je bistveno spremenila v 20. stoletju, ko se je pričelo preseljevanje v mesta in s tem opuščanje tradicionalnega kmetijstva. Tako se je povečal obseg gozdnih površin, po drugi strani pa je upadla potreba po lovu na že tako majhne populacije zveri.

Hkrati je v tem obdobju človek počasi začel spoznavati obsežne posledice svojega delovanja in spreminjanja naravnega okolja, kar je vse bolj kre-

Za najbolj odmevne prebivalce gozda pa slovijo velike zveri. V Sloveniji so to evrazijski ris, volk in rjavi medved, v Skandinaviji pa biva še rosomah (do zadnje ledene dobe tudi v Sloveniji) ter iberski ris v Španiji.

pilo prizadevanja za varstvo narave in naravnih procesov ter posledično varstvo velikih zveri.

Prizadevanja za njihovo varstvo pa imajo različna izhodišča. So karizmatične vrste, kar pomeni, da so lahko prepoznavne v človeški družbi in lahko nanje preslikamo številna človeška čustva. Po drugi strani pa so tudi krovne vrste, kar pomeni, da z njihovim varstvom zagotavljamo varstvo številnih drugih vrst, kar je ključnega pomena za učinkovito naslavljanje problemov ohranjanja biodiverzitet. Ker vemo, na primer, da velike zveri živijo v gozdu, varujemo celotni gozdni prostor preko njih, in ker za preživetje potrebujejo dovolj hrane, posledično varujemo celotno prehransko verigo rastlinojedih živali. To so tako imenovani neposredni učinki, poznamo pa tudi posredne učinke, med katerimi je najbolj nazoren primer iz ameriškega parka Yellowstone. Volkovi so povzročili, da so se vapijti (severnoameriški jelen) umaknili z ravníc ob vodah in so tako manj objedali grmovje in drevje ob vodi. Nastal je obrežni pas lesne vegetacije, ki je hrana za bobre, in ti so se tako lahko ponovno naselili.

KJE SO ZVERI V SLOVENIJI IN ZAKAJ?

Kadar naletimo na tovrstno tematiko, se pogosto velike zveri obravnavajo enako, saj imajo veliko skupnega. Že kot sesalce jih povezuje množica podobnosti, so velike živali, podobni pa so si tudi po svojem življenjskem okolju na območju Evrope, kjer praviloma živijo v pretežno gozdnatem okolju. Kljub temu pa se moramo zavedati, da obstajajo med njimi bistvene biološke in ekološke razlike.

Prehrana medveda v Sloveniji je na primer pretežno rastlinojeda ali pa se hrani z nevretenčarji, medtem ko je hrana risa skoraj izključno meso. Volkovi živijo v skupinah – tropih, medved in ris pa sta samotarja. Volk in ris sta teritorialni vrsti, medved pa pravega teritorija nima. Vse naštetu je bistveno, da razumemo, koliko živali in na katerem območju bo živelu

no umaknile in običajno sploh ne bomo vedeli, da so bile tam prisotne. Prav pa je, da se zavedamo, da s tem, ko vstopamo v njihov dom, upoštevamo gozdna pravila in se izognemo morebitnim neljubim dogodkom. Tako kot upoštevamo pravila v prometu. Zagotovo misel na prisotnost zveri v nas sprošča veliko čustev – od občutka

Zagotovo misel na prisotnost
zveri v nas sprošča veliko čustev
– od občutka strahu do
navdušenja. Če želimo
dolgoročno soobstajati v tem
prostoru, pa je prav, da
ohranjamo spoštljivo razdaljo.

Velike zveri pri nas živijo na območju strnjenih gozdov Dinarskega gorovja, med Gorjanci pri Novem mestu pa vse do Trnovskega gozda pri Novi Gorici. Največkrat bomo naleteli le na njihove stopinje, iztrebke ali druge sledi, za kar pa je potrebno zelo pozorno oko. Prav zaradi tega jih ni enostavno prešteti in velikokrat lahko dobimo občutek, da je živali več, saj lahko isto žival nevede večkrat štejemo. V izogib temu se uporabljajo napredne raziskovalne metode, ki so se pri nas uveljavile po letu 2000. Od pričetka uporabe teh metod imamo zaradi rednega spremljanja stanja eno najboljših poznavanj stanja populacije v Evropi. Opažamo, da se je število medvedov in volkov povečalo, povečala pa se je tudi njihova prostorska razširjenost, saj so se razširili tudi v alpski in predalpski prostor, kjer jih ponekod ni bilo že več kot 100 let. V obdobju po letu 2000 pa je število risov ponovno močno upadlo, tako da je med letoma 2019 in 2023 potekalo ponovno naseljevanje iz Romunije in Slovaške.

JIH BOMO SREČALI?

Kadar se odpravimo v gozd, je verjetnost, da bomo v živo srečali velike zveri, skoraj nič. Vse živali se bodo, če bodo zaznale človeka, pravočas-

strahu do navdušenja. Če želimo dolgoročno soobstajati v tem prostoru, pa je prav, da ohranjamo spoštljivo razdaljo ter da živali ne vznemirjamo po nepotrebnem, skoraj še bolj pomembno pa je, da jih k sebi ne privabljamo. Ker zelo dobro vidijo, slišijo in vohajo, se bodo skupini na izletu ali bivaku vedno izognile, pomembno pa je, da

na bivaku vedno za seboj pospravimo smeti in ostanke hrane ter jih ne puščamo v gozdu.

SOBIVANJE Z VELIKIMI ZVERMI IN VLOGA TABORNIKOV

Taborniki smo ljubitelji narave in smo z njo neposredno povezani. Naše glavne aktivnosti se dogajajo na letnih taborjenjih, izletih, orientacijah in drugih dogodkih. Vselej pa potekajo v prečudoviti kulisi naše okolice. Pa se dovoljkrat ozremo po njej in jo spoznamo? Ali smo videli, kakšna drevesa rastejo ob našem šotoru? Smo slišali jutranji napev ptice ali pa opazili gromozansko glivo, ki raste na trohnečem deblu? Pomislite, kdaj ste se nazadnje usedli v gozd in zgolj spremljali dogajanje.

Pa se dovoljkrat ozremo po njej in jo spoznamo? Ali smo videli, kakšna drevesa rastejo ob našem šotoru? Smo slišali jutranji napev ptice ali pa opazili gromozansko glivo, ki raste na trohnečem deblu? Pomislite, kdaj ste se nazadnje usedli v gozd in zgolj spremljali dogajanje.

Vem, da je nemogoče poznati vse vrste organizmov okoli nas, in tudi jaz, čeprav sem biolog, nikoli ne bom poznal vseh. Vendar veliko storimo že, če pozorno opazujemo okolico – in bolj kot bomo gledali, več bomo videli. In videli bomo, da se pod vsakim kamnom in listom skriva življenje. Videli bomo tudi, kako se spreminjajo letni časi in da celo smrt pomeni življenje. In vse to je tudi naše življenjsko okolje, v njem pa je pomembna vsaka vrsta, saj smo vsi med seboj neločljivo povezani. Tako so pomembne tudi velike zveri, stari gozdovi, mokrišča in vsi ostali ekosistemi. Zdravi ekosistemi so ključ do našega preživetja – od njih je odvisno, kako uspešno se bomo soočili s podnebnimi spremembami. Zato bodimo solidarni z naravo – za nas in za druge.

Iskrena hvala ob vsem tem, kar je za nami!

Besedilo: Rok Pandel, načelnik ZTS.

Osebnostno ne pomnim poletja, ko bi bilo potrebno toliko kriznega odzivanja, kolikor smo ga bili deležni od letošnjega julija naprej. Je pa vsak odziv posebej prinesel nove zgodbe, izkušnje in priložnosti ter vsekakor tudi potrdil enotnost članov in prostovoljcev Zveze tabornikov Slovenije, saj smo nesebično stopili skupaj in pomagali, kakorkoli je bilo v tem trenutku potrebno.

VREMENSKE SPREMEMBE IMAJO VPLIV TUDI NA TABORNIŠKI PROGRAM

Vodstva skoraj vseh rodov po Sloveniji so v času letnih taborjenj spremljala vremenske napovedi iz minute v minuto. Nestanovitno vreme in neurja so nas prisilila, da je vsako taborjenje imelo varno točko, kamor so se bili primorani umakniti z vsemi udeleženci. In ravno tu moram poudariti, da je bilo ravnanje pravilno, korektno in odgovorno, odgovorno, brez večjih fizičnih poškodb in tako smo potrdili, da lahko še ob tako težkih situacijah poskrbimo za zagotavljanje kakovostnega programa in varnega okolja za mlade.

Kar nekaj rodov je v času ujm in kasnejših poplav utrpelo materialno škodo v skupni vrednosti 54.000 €. Na ZTS smo se z rodovi povezali in poslali prošnjo na WOSM za finančno donacijo ter pripravili poziv ostalim rodovom, da pomagajo v materialni pomoči z opremo, ki je sami ne potrebujejo. Cilj kampanje je zagotoviti opremo, s katero bodo vsi rodovi v prihodnjem letu ponovno brezskrbno izvajali letna taborjenja in ostale programe.

IZ LETA V LETO SE BOMO BOLJ DOKAZOVALI

Da bo na drugem koncu sveta vreme za kanček bolje, si je obetala vodstvena ekipa največje slovenske odprave na Svetovni skavtski Jamboree v zgodovini ZTS. Izredno motivirana sestava prostovoljcev je pripravila in izvedla odpravo za 320 mladih v Južno Korejo. Seveda so bili pripravljeni na kakšen krizni odziv – predvsem za področja, na katera sami niso imeli možnosti celotnega vpliva, kar vremensko dogajanje zagotovo je. Monsunsko deževje, izredna vročina in visoka vlažnost ter evakuacija s tabornega prostora zaradi tajfuna – vse to so zgodbe in izkušnje, kjer smo taborniki ponovno pokazali, iz kakšnega testa smo.

Vodstvena ekipa je skupaj s pomočjo taborniške strokovne službe iz Slovenije in s slovenskim veleposlaništvom v Koreji s terena jasno in pravočasno, kolikor se je le dalo, komunicirala ter obveščala starše, o stanju na terenu. Obenem pa so na lokaciji z iznajdljivostjo skrbeli za varnost vseh članov slovenske odprave ter da je program ostal maksimalno pester, kot je bilo načrtovano v začetku.

Pokazali smo, da živimo tako, kot
vzgajamo. V kolikor smo bili mi
in naše imetje na varnem, smo
solidarno pomagali ostalim.

ODZIVANJE IN POVEZANOST ČLANSTVA NA RAVNI ZTS

Ravno zaradi številčne odprave na Jamboree tekom poletja na domačih tleh ni bilo planiranega pestrega taborniškega dogajanja. Pa vendar so nas avgusta presenetile izjemno hude poplave v večjem delu Slovenije, kar je aktiviralo mlade in stare taborniške vrste. Ob vsem tem želim najprej izreči sočutje in skrb. Upam in želim vam, da ste vi in vaši bližnji utrpeli čim manj hudih trenutkov.

Taborniki smo pri poplavah angažirano pomagali po celi Sloveniji vse od prvega dne naprej. Pokazali smo, da živimo tako, kot vzgajamo. V kolikor smo bili mi in naše imetje na varnem, smo solidarno pomagali ostalim. Zaradi težkih razmer in stisk ljudi smo ves čas delovali čim bolj samooskrbno. Tako je bil celotni odziv tabornikov na poplave izveden z zavedanjem odgovornosti in avtonomnosti na terenu.

Zadnje aktivnosti v sklopu poplav so se odvijale vse tja do konca septembra, saj so naše ekipe v sestavi Zaščite in reševanje v sodelovanju s Civilno zaščito ter Rdečim križem Slovenije postavile, pomagale pri vodenju ter pospravi nastanitveno enoto iz šotorov v Rečici ob Savinji.

Ob vsem tem se želim iskreno zahvaliti vsakemu, ki je kakorkoli pomagal, in verjamem, da je vsak ravnal po najboljših močeh. Zahvalil bi se koordinatorjem manjših ali večjih delovnih akcij v okviru rodu ali kako drugače. Zahvalil bi se posameznikom, ki so vztrajno komunicirali z različnimi občinskimi in regijskimi štabi, saj je tudi to na trenutke svojevrsten izziv. Iskrena hvala tudi ekipi na ravni ZTS, ki je pomagala že v prvem tednu pomagala povezovati skupine tabornikov na različnih deloviščih in med

podaljšanim solidarnostnim vikendom izvedla še veliko odpravo na Koroško. Slednja je poleg solidarnostne pomoči prinesla tudi nova znanja in izkušnje, nov pogled na taborništvo v Koroški regiji ter ponovno srčno srčno na enem mestu povezala tabornike s cele Slovenije

POLETJE, KI SE JE MIMOGREDE KONČALO, NAS JE SPOMNILA NA TO, KDO SMO

Ko se je poletje začelo prevešati v jesen in se je pričevalo novo taborniško leto, je našo organizacijo dosegel povsem nov in drugačen dogodek. V začetku septembra smo namreč prejeli obvestilo o prijavi suma kaznivega dejanja zoper spolno nedotakljivost mladoletnih oseb zoper člana vodstva enega izmed naših rodov. Vodstvu Zveze tabornikov Slovenije je varnost in spolna nedotakljivost naših članov najpomembnejša. Zato smo do razjasnitve okoliščin osebo nemudoma umaknili iz vseh njenih taborniških aktivnosti in nalog ter dejavno sodelovali s kriminalisti pri preiskavi. Organizirali smo psihosocialno podporo vsem deležnikom in podprli rod, ki se je zaradi situacije znašel pred številnimi izzivi. Dogajanje, aktivnosti in ukrepe smo sprva pojasnili taborniški, dan zatem pa tudi širši javnosti, saj kot največja mladinska organizacija moramo in želimo delovati odgovorno ter transparentno. Pri tem je bilo naše vodilo, da smo dolžni varovati identiteto prizadetih in obravnavanih oseb ter s tem človeško dostojanstvo. Nismo namreč tu, da sodimo – to je naloga pristojnih organov. Naša državljanska in taborniška naloga pa je storiti vse, da bodo taborniške aktivnosti varen prostor in da bo našim članom dobro, kar pomeni tudi ničelno toleranco do vseh oblik nasilja.

To poletje je ob vsem deževnem vremenu, polnem izzivov, stresa in stisk, za marsikaterega prostovoljca odšlo mimo, kot da ga ni bilo. Menim pa, da smo taborniki to poletje dokazali, da živimo naše poslanstvo in vrednote. Da imamo v takih okoliščinah dobro medsebojno zaupanje ter dobro krizno odzivanje. To je popotnica, ki jo moramo z veseljem deliti in s ponosom nositi naprej, saj je temelj, na katerem se bomo še naprej trudili zagotavljati varno okolje ter kakovosten taborniški program za vse naše mlade.

ISKRENA HVALA VSEM!

Inkluzijski tabori: vsako poletje je nova pravljica

Besedilo: Eva Preložnik, fotografije: Vito Drolec.

V zadnjih treh letih v sodelovanju z Zvezo prijateljev mladine Moste-Polje čez poletje organiziramo inkluzijski tabor. V sklopu tega projekta otrokom in mladostnikom iz humanitarnega programa Botrstvo omogočimo taborniške počitnice, ki so sicer večini težko dostopne. Tabor je namenjen predvsem udeležencem v starostni skupini gozdovnikov in gozdovalnic.

Program na taboru poteka čisto po "taborniško". Zjutraj se zbudimo ob zvokih kitare in se pred zajtrkom razgibamo na telovadbi. Dopoldne vsak vodnik s svojo skupino izvaja vodov program, ki temelji na spoznavanju in pridobivanju taborniških spretnosti. Mladostniki se tako preizkusijo v

postavljanju šotora in naravnih bivakov, pripravi ognjišča, lokostrelstvu, orientaciji, oskrbovanju ranjencev v sklopu prve pomoči in se spoznajo s šifriranjem v Morsejevi abecedi. Vodniki izvajajo tudi kakšno aktivnost iz priročnika Drobtnice duhovnosti, da se udeleženci še bolj povežejo in

vzpostavijo medsebojno zaupanje. V popoldanskem času imamo vsi taboreči skupni program, da se skupine še medgeneracijsko premešajo. Velikokrat pripravimo daljšo orientacijo, vodne in olimpijske igre, tople dneve pa izkoristimo za vožnjo s kanuji po Bohinjskem jezeru in kopanje. Prosti čas večinoma preživljamo v naravi z naborem družabnih iger, se učimo taborniške pesmi ob kitari ali pletemo "survival" zapestnice. Večerni program se vedno začne s prižigom ognja, nato pa nadaljujemo s kakšnimi nočnimi strateškimi igrami ali klasičnim petjem ob spremstvu kitare. Vsi taboreči se lahko odločijo za dežurstvo na nočni straži in ob spremstvu prostovoljca poskrbijo za našo varnost.

Zaradi sprejemajočega okolja, ki ga vzpostavimo s prostovoljsko ekipo nam udeleženci marsikaj zaupajo. Zgodbe so lahko precej zahtevne, zato je z nami tudi družinski terapevt, ki na taboru opravlja vlogo zaupnika. S svojim strokovnim znanjem nudi psihosocialno pomoč vsem taborečim.

Neverjetno je opazovati, kako se v nekaj dneh otroci oz. mladostniki spremenijo, ko jim nudimo nekaj podpore, zaupanja in ljubezni. Mnogo jih namreč prihaja iz manj spodbudnega okolja, pripadajo kakšni drugi verski ali etnični skupini, imajo vedenjske težave ali pa so kako drugače v očeh ostalih označeni kot "problematični" in niti ne dobijo toliko priložnosti, da bi se lahko izkazali. Zaradi sprejemajočega okolja, ki ga vzpostavimo s prostovoljsko ekipo, nam udeleženci marsikaj zaupajo. Zgodbe so lahko precej zahtevne, zato je z nami tudi družinski terapevt, ki na taboru opravlja vlogo zaupnika.

S svojim strokovnim znanjem nudi psihosocialno pomoč vsem taborečim.

Največja vrednost projekta je nedvomno vključevanje mladostnikov iz Botrstva med vodstveno ekipo prostovoljcev. Mnogo je takih, ki na taboru pokažejo navdušenje nad našim delom, skrbijo za mlajše člane ali kako drugače pomagajo, ampak po enem letu presežejo starost udeležencev. Letos smo imeli zato na taboru skupino sedmih popotnikov in popotnic, ki so bili v dopoldanskem času deležni PP-programa, popoldne pa so pomagali ostalim kanarčkom pri skupnih aktivnostih. Samoiniciativno so prevzeli tudi odgovornost za načrtovanje in delno izvedbo programa za mlajše udeležence

Čeprav z otroki in mladostniki preživimo samo en teden v poletju, nam udeleženci močno prirastejo k srcu. Lepo je videti veselje prostovoljcev, ko med letom v našo skupino prispe sms, da je nekdo srečal katerega od otrok v Ljubljani in so malo poklepali. Ali pa navdušenje, ko na seznamu taborečih zasledimo znana imena in nestrpnost čakamo na ponovno srečanje.

Vsako poletje je nova pravljica, v kateri se soočamo z novimi izzivi in spoznamo nove otroke oz. mladostnike. Nedvomno pa prostovoljci vsako slišano zgodbo še nekaj časa po taboru nosimo v svojem srcu.

Najlepše je spremljati, kako se želja po vključenosti in dobrem delu z različnimi skupinami otrok in mladostnikov hitro širi med nami. Izkušnje, ki jih pridobivamo, pa nam dajo zagon, da naredimo še več.

TINA GORNIK
(začetnica projekta)

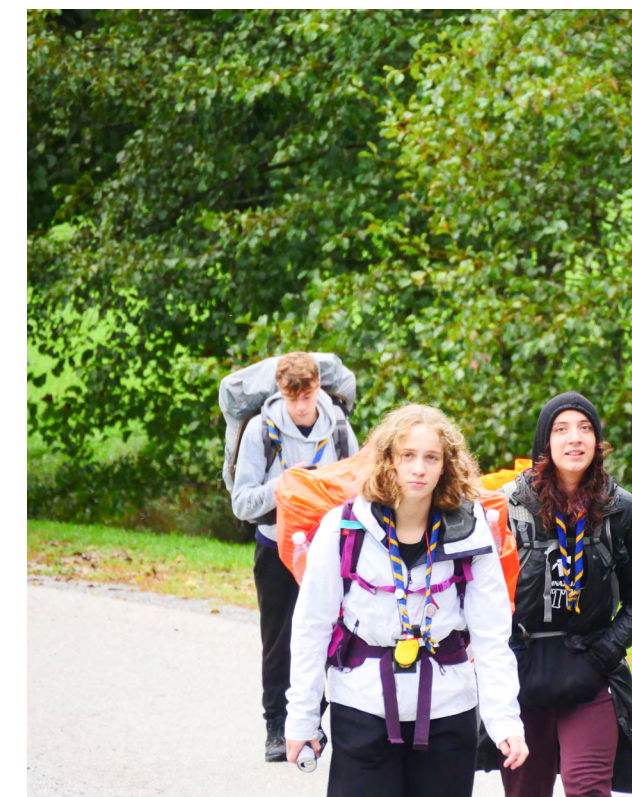
Vikend, po 63. Republiško tekmovanje

Besedilo: Aljoša Rebolj, fotografije: Zala Ferenc.

Med 22. in 24. septembrom je Ljubljano zaznamovalo že 63. Republiško orientacijsko tekmovanje, ki smo ga z vneto organizirali v Rodu močvirski tulipani. Osrednji prizorišči dogajanja sta bili Osnovna šola Vič na Abramovi ulici ter travnik v Šujici pri Ljubljani. Čeprav so bili obeti vremenske napovedi precej negotovi, smo si lahko oddahnil, ko smo se lahko na uvodnem zboru v petek zvečer zbrali na igrišču in ne v šolski telovadnici.

Prijave so se začele že ob 16. uri, vendar je bil uradni začetek zagotovo uvodni zbor, ki se je začel dve uri kasneje. Organizatorji smo neprestano spremljali radarsko sliko padavin, da bi lahko uvodni zbor izvedli na igrišču. Ob vihranju zastave Zveze tabornikov Slovenije in tekmovalcih, ki so se veselili začetka tekmovanja, smo ob zaključku zbora tradicionalno slišali taborniško himno.

Nato je sledil sestanek za vodje ekip, ki mu je takoj sledil hiter preizkus znanja topografije za vse eki-

pe hkrati. Nekatere ekipe so se nato odpravile na prenos sporočila z Morsejevo abecedo, druge pa so skrbno vrisovale svoje kontrolne točke za progo, ki so jo podrobneje spoznale naslednji dan, nato pa so se še zamenjale.

Med tem so organizatorji potrpežljivo ocenjevali sveže rešene naloge, saj so bili vsi tekmovalci neučakani za prve rezultate. Za lačne želodčke pa je vmes poskrbela odlična večerja - kuskus s tuno in zelenjavo, ki je razvajal naše brbončice.

Poln izzivov: O orientacijsko v Ljubljani

Naslednje jutro, še preden se je prebudilo sonce, so se prvi kontrolorji že pripravljali za odhod na progo. Letos nam je pri organizaciji čez celoten vikend pomagalo kar 95 prostovoljcev, ki so omogočili nemoteno izvedbo tekmovanja. Kontrolorji so že pred sedmo uro postavljali savice na kontrolnih točkah in neučakano čakali prve tekmovalce. Slednji so se zbrali pred OŠ Vič in se nato z avtobusi LPP odpravili na štartno točko pri gasilskem domu PGD Medno. Tam so tekmovalci opravili še zadnje priprave in ogrevanje za pre-

magovanje več kot 10 kilometrov dolge proge čez okoliške vrhove.

Prvi dan tekmovanja je bil poln izzivov. Tekmovalci so morali pokazati svoje veščine v risanju skice poti, krokija in profila terena, risanju ter prehodu minskega polja, pisanju opisa poti in hitrem teku na hitrostni etapi. V skladu s poslanstvom glavnega podpornika SiDG - Slovenskih državnih gozdov, ki si prizadeva za pospeševanje in krepitev socialnih funkcij gozdov, smo letos v nalogi organizatorja testirali tekmovalce v poznavanju Kodeksa obiska v naravi iz leta 2018.

Ko so tekmovalci prispeli na cilj prvega dne, jih je čakalo postavljanje bivakov in kuhanje obrokov na ognjišču. Vsi tekmovalci so prispeli premočeni, a veselih obrazov, da so lahko končno odložili svoje težke nahrbtnike. Organizatorji smo se sprva bali, da bo prostor za bivak popolno močvirje (napoved namreč ni bila obetavna), a nam je vreme prizaneslo in so lahko tekmovalci nemoteno postavili svoje bivake. Pri pripravi ognjišča smo tekmovalcem pomagali s suhim lesom, saj je bil okoliški gozd premočen, tako da tekmovalci niso imeli težav s kurjenjem ognja in kasnejšim kuhanjem tople večerje – golaža ali vegetarijanskega ričeta.

Ob ognju so tekmovalci delili svoje dogodivščine prvega dne – kako so se prebijali čez blatne poti in skozi gosto grmičevje Toškega čela. Ne dvomimo, da se je traserju cel vikend zelo kolcalo.

V nedeljo zgodaj zjutraj je vse tekmovalce pričakal zajtrk na bivaku ter vrisovanje kontrolnih točk, kjer so ekipe ugotovile, kakšna pot jih čaka do cilja. Na progi, ki je tekmovalce peljala čez Klobuk in

Rožnik, so se tekmovalci preizkusili tudi v znanju semaforja ter risanju skice terena v ljubljanskem Mostecu. Za zaključek so tekmovalci še pokazali znanje prve pomoči – ki je bila letos še posebej zanimiva in filmska – in postavili signalni stolp na igrišču osnovne šole, s čimer so uspešno zaključili tridnevno tekmovanje.

Na cilju so morale vse ekipe potrditi, da so bile na neoznačeni kontrolni točki pri Živalskem vrtu Ljubljana – s »selfie« sliko pred znamenitim kipom bika našega znanega kiparja Janeza Boljka.

Vsi tekmovalci so tudi po drugem dnevu premagovanja blatne proge v šolo prišli čisto premočeni. Na šoli so jih čakali topli tuši in veliko prostora za sušenje svoje opreme, poleg tega pa tudi okusni bolognese makaroni. Če je prvi dan ostalo nekaj kuskusa, je tokrat makaronov zmanjkalo v hipu. Za posladek pa je poskrbela kmetija Flis, ki nam je radodarno podarila kar 60 litrov domačega jogurta z različnimi okusi.

Medtem ko so tekmovalci počivali in masirali svoje izmučene noge, so popraviljalci izdelkov hitro in vestno popravljali še zadnje naloge in vpisovali rezultate na spletno stran. Tekmovalci so lahko do rezultatov dostopali preko spletne strani in QR kode, kar je ekipam omogočilo, da so lahko ves čas spremljale ocene izdelkov in končno uvrstitev.

Kmalu je napočil vrhunec nedelje in klic, ki naznanja zaključni zbor in podelitev nagrad za najboljše ekipe in za posameznike najboljših izdelkov. Letos je skupna zmaga za najuspešnejši rod na tekmovanju šla v roke Rodu Jezerski zmaj, a pohvalo si zasluži čisto vsak tekmovalec in prostovoljec, ki je bil z nami na zadnji septembrski vikend v Ljubljani. Skupaj smo se lotevali nalog in izzivov tekmovanja, ustvarjali nove spomine, spoznavali nove taborniške prijatelje, se povezali z že starimi in odkrivali svo-

je zmožnosti, močno voljo ter spoznavali, da so tudi majhne zmage tiste, ki štejejo.

Poleg tekmovalcev in prostovoljcev želimo izraziti tudi globoko zahvalo vsem ostalim sponzorjem Republiškega orientacijskega tekmovanja, ki so s svojo velikodušnostjo obogatili naš darilni sklad. Posebej poudarjamo prej omenjene Slovenske državne gozdove, Pustolovski park Geoss, Iglu šport, Mestno občino Ljubljana, Samaro tiskarno, Plezališče Tivoli, DeltaHub, Suunto in Urarno Lečnik. Brez njihove podpore ne bi mogli izvesti tega izjemnega dogodka in tekmovalcem podeliti takih nagrad.

In tako se je zaključilo 63. Republiško orientacijsko tekmovanje, ki je bilo polno izzivov, znanja in pustolovščin. Zahvaljujemo se vsem, ki so prispevali k uspehu

tega dogodka, in že nestrpno pričakujemo naslednje leto, ko se bomo spet podali na orientacijske poti v naravi, tokrat v vlogi tekmovalcev.

ROT kar na taboru!

POLETNE ZGODBE

Besedilo: Aljaž Kmetec, RZS Železniki, fotografije: arhiv RZS Železniki.

Vsako leto je orientacija na taboru mučenje na kubik, to je jasno vsakemu GG-ju. Toda kaj bi lahko bilo še lepše kot večurna orientacija? Seveda, zakaj pa ne kar taborni ROT! In tako smo se gozdovniki in gozdovnice iz Rodu zelene sreče Železniki odpravili na dvodnevno orientacijo po domovini medvedov, Kočevskem Rogu.

Odhod je bil planiran po kosilu, pred tem pa smo seveda morali odpisati še topoteste. Nato smo se otovorjeni vsak s svojim nahrbtnikom odpravili proti prenočišču. Kot po navadi je bila trasa speljana po strmih in zaraščenih strminah, polnih brenceljev in ostalih žuželk. Ko smo končno prilezli na vrh klanca, nas je tam čakala kontrolna točka s prvo pomočjo, hitrostna etapa in iskanje ranjenca. Po štirih urah smo le prilezli do dnevnega cilja. Tam smo z veliko jamranja postavili bivake, za večerjo pa naj bi skuhalo obaro. Ampak tudi to je bilo zelo optimistično, saj so nekateri pozabili kotliček, drugim se ni ljubilo kuhati, tako da se je na koncu večina sprijaznila s kruhom in krompirjem, pečenim v žerjavici. Vodnika sta nam tudi prišla sporočit novico, ki je dodatno »izboljšala« počutje udeležencev – ravno takrat naj bi se tam okrog sprehajala medvedka z mladičem, celo noč smo potem morali stražiti in zganjati hrup. Za nekatere je to pomenilo glasno govorjenje in petje, drugi pa so raje po zvočniku našigali radio Banovina. Moram reči, da bi to noč lahko spali tudi bolje.

Zgodaj zjutraj, še pred sončnim vzhodom, pa so se z vzhoda nad nas pripodili deževni oblaki. Ker

so vodniki šli spat nazaj v tabor, smo bili za celotno odpravo ponoči odgovorni najstarejši GG-ji. Ko smo videli, da nam po virih Agencije Republike Slovenije za okolje grozi toča in veter, smo v bližini hitro poiskali zapuščeno hišo in vse »sterali« noter. Ironično je takrat nehal padati dež in napovedane toče na srečo nismo izkusili. Ob devetih je bil planiran odhod, na poti pa so nas čakale same mrtve točke z raznimi nalogami, kot sta opis poti in skica terena. Proti poldnevu so prve ekipe le začele capljati v tabor, ko je ena ekipa ugotovila, da je v tisti koči pozabila skupno opremo. Na srečo so jo PP-ji prinesli dol, so pa zato punce, ki so jo zgoraj pozabile, morale očistiti celotno rodovo opremo. Kar vzgojna kazen. Pred kosilom smo vsi popadali po tleh po taboru in čakali na hrano.

Čeprav se nam je takrat orientacija zdela kot najhujša možna nočna mora, pa smo se na koncu vsi strinjali, da le ni bilo tako hudo, kot smo pričakovali. Kasneje smo se vsem našim prigodam celo smejali. Ampak vsega pa raje ne bi še enkrat dali skozi, hvala lepa! :)

Kaj moraš storiti, da ne najdeš gostilne?

POLETNE ZGODBE

Besedilo: Živa Kovač in Zoja Cejan Šega, RJŠ Cerknica.

Prvega avgusta letos smo se članice voda Piškotki odpravile na tabor s kolesi. Pot smo začele v Cerknici – kraju pri čudovitem jezeru – končale pa v Grmu pri Podzemlju (to dobesedno je kraj, ne pa grm, v katerega se lahko zapelješ s kolesom). Pot je bila dolga okoli 120 kilometrov. Ja, prav ste prebrali, 120 kilometrov smo prekolesarile. Krenile

smo že ob 6. uri zjutraj – zelo prezgodaj, na cilj pa smo zelo izmučene prispele točno ob 19:42:12. Na pot se je odpravilo 13 članic voda, vodnik in 2 spremljevalca, pot pa je končalo le 12 članic voda (brez skrbi, tista ena je ostala živa).

Zdaj pa vam bolj podrobno predstavljamo našo pot. Vmes smo se velikokrat ustavile in pile ter jedle. Tako smo se najprej ustavile na domačiji našega pisatelja Primoža Trubarja na Rašici in si naročile ledeno kavo, ki smo jo nujno potrebovale. Nato smo nadaljevale pot do tabora z mislimi na našo glavno motivacijo – da bo zadnja, ki bo prispela na tabor, šla v kazenski vod. Na koncu je bila to na srečo samo grožnja. Ko se je bližal čas kosila, smo se ustavili pri prvi restavraciji, kjer nas je čakalo neprijetno presenečenje – tabla z napisom: ob torkih zaprto. Nejevoljno smo nadaljevale pot do naslednje gostilne. Tam pa nas je pričakalo še eno presenečenje – tabla z napisom: kuhinja se odpre ob 15.00 (medtem ko je ura kazala šele 13.00). Lačne smo pot nadaljevale proti naslednji restavraciji, mislile smo si, da »v tretje gre rado«. Ampak temu očitno ni tako. Uganite,

kaj! Ponovno smo naletele na tablo presenečenja: kuhinja do nadaljnjega ne obratuje. Tokrat smo že verjele, da nam naš vodnik prinaša nesrečo pri iskanju restavracij, saj ni prvič, da se nam je zgodilo kaj takega. Že vse brez motivacije in utrujene smo nadaljevale pot do Žužemberka. Tam je bila končno odprta ena restavracija, kjer pa smo dobile ne-preveč-dobre pice.

Po dolgih urah vožnje smo nato končno prišle v tabor, kjer so nas taboreči pričakali z bujnim M-jem in okusno večerjo. Hvala vodnikom in vsem ostalim, da so nam pomagali in nas podpirali skozi to nepozabno doživetje.

Edino življenje, ki ga poznam, je taborniško

Z Rokom Francem se je pogovarjala Lea Morano.

Skladnost taborniškega delovanja s temeljnimi vrednotami taborniške organizacije je bila v času poletnih neurij izražena na pohvalnem nivoju. Neposredno po poplavih je bilo mogoče spremljati odziv tabornikov znotraj svojih lokalnih skupnosti, s strani civilne zaščite pa so bile taborniške enote aktivirane tudi na državni ravni. Samoiniciativnost prostovoljcev je bilo mogoče zaslediti na številnih območjih po Sloveniji, najmočnejšega odziva pa je bila deležna še posebej prizadeta koroška regija, od koder prihaja tokratni sogovorec, Rok Franc. Z nami je delil izkušnje in spomine, pridobljene na svoji s solidarnostjo zaznamovani taborniški poti, ki je preden postavila mnoge tako vremenske – predvsem v času opravljanja funkcije vodje taborniškega centra Bohinj – kot druge preizkušnje.

KAKŠNA JE TVOJA DOSEDANJA TABORNIŠKA POT?

Sem član Rodu Koroških jeklarjev Ravne na Koroškem in taborništvo me spremlja že od rojstva, saj mi je bilo položeno v zibelko. Edino življenje, ki ga poznam, je taborniško, kar je včasih moj »problem«. Še posebej pri srcu mi je vedno bilo taborništvo na Koroškem, za kar sem si in si še danes zelo prizadevam, #koroškametoda. Vodniški tečaj sem opravil leta 1993, od takrat aktivno vodim in usmerjam mlade. Opravljal sem funkcijo vodnika, načelnika, starešine, člana rodove uprave, najbolj ponosen pa sem, da sem bil neformalni vodja Koroške zveze tabornikov, ki je kar nekaj časa puščala globoko sled. Od svojega osemnajstega leta sem prav tako aktivni član civilne zaščite. Moja pot pri civilni zaščiti se je začela med osamosvojitveno vojno, ko sem kot mlad GG pomagal starejšim tabornikom, kar je bilo takrat zame še igra.

ALI STE VEDELI?

Zveza tabornikov Slovenije je preko Uprave RS za zaščito in reševanje vključena v sistem zaščite in reševanja pri Ministrstvu za Obrambo RS.

V strukturi zaščite in reševanja delujejo:

enota **MOBSTAC** (postavljanje mobilne bolnišnice) – vodja Tomaž Strajnar

enota **VOZN** (vodenje in upravljanje začasnih naselij) – vodja Domen Uršič

enote **PZP** (postavljanje začasnih prebivališč – 18 enot) – vodja vseh enot Rok Franc

Načelnik ZTS Rok Pandel je vodja vseh enot pod okriljem ZTS.

KAKŠNA JE TVOJA VLOGA ZNOTRAJ SISTEMA ZAŠČITE IN REŠEVANJA IN KAKŠNE IZKUŠNJE SI ZNOTRAJ TEGA PRIDOBIL?

Moja naloga je vodenje in koordiniranje vseh taborniških enot po Sloveniji, ki delujejo na državnem nivoju. Podpiram in pomagam tudi vsem enotam, ki so v pristojnosti lokalnih skupnosti.

Moja prva prava izkušnja je bila med vojno v Bosni in Hercegovini, ko smo na Koroškem vzpostavili begunski center, kjer smo sredi noči sprejeli in oskrbeli več sto žensk in otrok, ki so prišli z vojnega območja. Kot mlademu taborniku me je izkušnja zelo zaznamovala, zato sem ostal zvest delovanju v civilni zaščiti. V svoji karieri sem sodeloval pri odpravljanju posledic vseh naravnih nesreč v Sloveniji: potres v Posočju, poplave v Železnikih, žled, poplave na Koroškem 2012 in 2023 ter migrantski val. V dolgem času delovanja sem opravil mnoga izobraževanja in se udeleževal regijskih in državnih vaj enot zaščite in reševanja, kjer sem si nabiral dragocene izkušnje. Deloval sem tudi v logistiki civilne zaščite na Koroškem. Ne glede na svojo vlogo sem vse svoje obveznosti v okviru civilne zaščite vedno opravljal z rutico okoli vratu.

ŠE PRED KRATKIM JE BILO MOGOČE SPREMLJATI PRIPRAVLJENOST TABORNIŠKIH PROSTOVOLJCEV ZA POMOČ V PRIMERU NESREČE. KAKO SI SAM DOŽIVLJAL TABORNIŠKI ODZIV NA REŠEVANJE DOMAČEGA OKOLJA?

Trenutno zaradi svojih obveznosti ne bivam na Koroškem. Takoj prvi dan poplav sem vzpostavil stik s pristojnimi na Koroškem in jim ponudil pomoč. Prve dni sem spremljal dogajanje in pripravljal načrt za večji odziv. Skupaj z Rokom Pandlom in Marjanom Hrovatom smo vzpostavili mini taborniško navezo, znotraj katere smo spremljali razvoj dogodkov na Koroškem in drugod po Sloveniji. Pohvalil bi odziv tabornikov na Koroškem, ki so se takoj prvo jutro brez poziva vključili v pomoč prizadetim in sanacijo škode. Po nekaj dneh, ko se je stanje umirilo, smo organizirali več kot 150 člansko odpravo slovenskih tabornikov na Koroško. Še posebej sem ponosen na odziv vseh, ki ste pomagali. Že med samim delom sem iz Koroške prejemal same pozitivne odzive in pohvale na račun tabornikov. Kot zanimivost lahko povem, da mi je višji regijski funkcionar poslal spo-

ročilo: »Nujno potrebujemo zanesljive tabornike.« Delo, ki smo ga opravili letos na Koroškem in drugje, ni primerljivo z ničemer do zdaj opravljenim.

V KAKŠNI MERI SI SE LAHKO SAM ANGAŽIRAL V IZPOSTAVLJENI SITUACIJI, KAKŠNA JE BILA TVOJA IZKUŠNJA?

Kljub temu, da trenutno ne bivam na Koroškem, je moje srce tam, zato sem ves prosti čas, ki sem ga našel, namenil vodenju in upravljanju dogodkov na Koroškem in drugod po Sloveniji. Tukaj bi se zahvalil svojemu delodajalcu – Taborniškemu centru Bohinj, da sem lahko od tukaj sodeloval na daljavo. Vedno znova me je presenetila pripravljenost vseh, ki sem jih klical za pomoč (lokalna skupnost, razne organizacije, gasilci, posamezniki).

SE Z VREMENSKIMI IZZIVI SREČAŠ TUDI KOT VODJA TABORNIŠKEGA CENTRA BOHINJ?

V letošnji sezoni smo imeli šest hujših neurij z močnim vetrom in dežjem, ki so prizadele zahodno Slovenijo. Po čudnem naključju so neurja v Slovenijo prihajala čez Bohinjski kot. Kot vodja Taborniškega centra sem prav tako zadolžen za taborni prostor Laški Rovt. Med vsemi neurji sem skrbel tudi za tam taboreče. K sreči ni bilo poškodb, bilo pa je veliko uničene opreme.

Ker je območje Bohinja in Julijskih Alp močno obljudeno s tujimi in domačimi taborniki, smo vsem omogočili dostop do varne točke v športni dvorani v Bohinjski Bistrici. Moje delo med sezono neurij je izgledalo tako, da sem čez dan vodil taborniški center, bodril in vzpodbujal goste taborniškega centra in Laškega Rovta, ponoči pa bedel in spremljal radarske slike in vremenske napovedi ter upal na najboljše.

KAKO BI PREDSTAVIL SVOJO VLOGO VODJE TABORNIŠKEGA CENTRA BOHINJ? KATERE ZADOLŽITVE VELI OPRAVLJANJE OMENJENE FUNKCIJE?

Moj delovni dan v taborniškem centru se začne zgodaj zjutraj in konča pozno zvečer. Zjutraj začnem s pregledom elektronske pošte, sledi nabaiva. Vsako jutro ob osmih imamo skupen zajtrk in sestanek vseh, ki tukaj delamo. Večina delavcev je tujih prostovoljcev, zato je na naših sestankih veliko

smeha, saj se pogovarjamo v angleščini. Po zajtrku se vsak loti svojih zadolžitev. Čez dan skrbim za izdajanje in sprejemanje opreme skupinam. Prav tako skrbim za urejenost taborniškega centra, Laškega Rovta in nadziram delo prostovoljcev. Skrbim za administracijo v taborniškem centru. Čez dan skoraj ni trenutka, da me ne bi nekdo potreboval. Seveda vsem z veseljem pomagam. Moj delovni dan se konča pozno zvečer, po nočnem pregledu tabornega prostora Laški Rovt.

LETOŠNJA SEZONA POLETNIH TABOROV JE BILA ZNOTRAJ MARSIKATEREGA RODU ZAZNAMOVANA S STRANI VREMENSKIH NEVŠEČNOSTI. KAKŠNO JE TVOJE MNENJE, KAJ TRENUTNA SLIKA NAPOVEDUJE ZA NADALJNJE IZVAJANJE TABORNIŠKEGA PROGRAMA?

Izredni vremenski dogodki spremljajo taborništvo že od nekdaj. Taborjenja in aktivnosti na prostem bodo obstajala še naprej tako kot do zdaj, treba bo samo izboljšati opremo in pametno izbirati lokacije taborjenja. Pomembno bo, da se za vsako večdnevno taborniško akcijo na prostem pripravijo evakuacijski načrti, kam se lahko udeleženci umaknejo v primeru neurja ali drugega izrednega dogodka.

Treba bo poučiti mlajše tabornike, kako pravilno uporabljati opremo in šotore, saj se nam vsem dogaja, da šotore postavimo »na pol« z izgovorom »saj bodo stali samo nekaj dni«. Moja izkušnja iz letošnjega poletja je, da so naši taborniški šotori, v primeru da so dobro postavljeni in zaklinjeni, sposobni preživeti marsikatero neurje.

BI ŽELEL ČLANOM TABORNIŠKE ORGANIZACIJE IN DRUGIM BRALCEM REVIE TABOR ŠE KAR KOLI SPOROČITI?

Moj najboljši prijatelj je nekoč zapisal: »Mi ne bomo nikoli nehali verjeti v človeka! Mi bomo človeka vse do zadnjega ljubili, mu pomagali, žrtvovali delček sebe, da lahko drugi živijo boljše življenje.« Sam pa bi dodal, da nikoli ne pozabimo na pravo mero, kadar pomagamo in se izpostavljammo za druge.

Skriti in odkriti vidiki solidarnosti

Besedilo: Tina Mervic, ilustracije: Zala Reberc.

Neznanec, ki neznancu priskoči na pomoč. Vnuk, ki pomaga babici pri spravljanju drv. Sošolec, ki se postavi za izključnega sošolca. Oseba, ki daruje 5 evrov. Mamica, ki bodoči mamici dostavi vse potrebno za dojenčka. Brezdomca, ki si delita hrano. Dobrodelna organizacija, ki zbira sredstva za družino v stiski. Krvodajalec. Prostovoljec. Tabornik. Človek. Vse naštetje je povezano s solidarnostjo.

Beseda solidarnost izhaja iz latinske besede »solidus«, kar pomeni trden. Predstavlja trdnost odnosov in medosebne povezanosti, kar je mnogo več kot le socialna ali finančna pomoč. Solidarnost namreč pomeni trdno vez med ljudmi in je osnova za delovanje družbe. Temelji na zavedanju, da je prav, da to, kar smo prejeli, medsebojno pravično delimo in da z drugimi ravnamo tako, kot želimo, da bi drugi ravnali z nami. Pomeni, da smo odgovorni za družbo okoli nas in drug za drugega, da delujemo v dobrobit in zaščito drugih.

Solidarnost namreč pomeni
trdno vez med ljudmi
in je osnova za delovanje
družbe.

Solidarnost poteka na treh ravneh: na medosebni, sistemski in na ravni združenj. Na portalu razgledan.si solidarnost razlagajo na treh ravneh: **medosebna solidarnost** je najbolj prijemljiva, saj se kaže v pomoči, ki si jo med seboj nudijo posamezniki, pri deljenju, souporabi in izmenjavi dobrin glede na potrebe, v skrbi za posameznika v stiski (materialni, čustveni, duševni). **Na ravni združenj** pa si pripadniki iste skupine med seboj pomagajo ter skrbijo za razvoj in uspeh drugih članov. V praksi to pomeni vzpostavitev struktur znotraj skupnosti za pomoč članom, ki so šibkejši, revnejši ali v takšni ali drugačni stiski. To so npr. dobrodelne in humanitarne organizacije, društva ... Solidarnost je lahko urejena tudi **sistemske**, na tak način je urejeno socialno varstvo, zdravstveno zavarovanje, izobraževalni sistem, pokojnine. Država oz. druga oblika uprave od državljanov pobere davke, ki so večinoma v sorazmerju z dohodki, ter jih nato porazdeli med tiste posameznike v družbi, ki to potrebujejo ali ki sami ne morejo poskrbeti zase. Slovenija je socialna država in deluje na principu sistemske solidarnosti, kar pomeni, da smo tudi s tem, ko plačujemo davke, solidarni do drugih.

Poglejmo si prej naštetu še na primeru. Ko neko območje prizadene poplava, se lahko izrazijo različne oblike solidarnosti. Najprej pomoč pri reševanju življenj in imetja. Nato začasna pomoč (prenočišče in hrana, dokler se ljudje ne morejo vrniti na svoj dom), pomoč pri odpravi posledic (lahko finančna, lahko v obliki prostovoljnega dela, darovanje oblek, hišnih aparatov ...). Pomoč je lahko sistemska (država nameni pomoč) ali pa se posamezniki organizirajo sami ali prek dobrodelnih organizacij. Pomemben vidik je tudi nematerialna solidarnost, da prizadetim prisluhnemo, z njimi sočustvujemo, jih bodrimo. Še posebej je to pomembno, če gre za izgubo svojcev. Nenazadnje pa se solidarnost kaže tudi v skrbi za urejanje vodotokov, pri gradbeni ureditvi ter skrbi za okolje, s čimer tveganje za poplave zmanjšamo.

SOLIDARNOST IN NJENI MOTIVI

Solidarnost je tesno povezana z altruizmom, ki ga definiramo kot vedenje, s katerim pomagamo drugim, ne da bi za to pričakovali zunanjo nagrado in za katerega smo se svobodno odločili, da ga želimo izvesti (nismo poklicno dolžni pomagati). Altruistično vedenje je neposreden znak socialnosti človeka. Je oblika prosocialnega vedenja, torej vedenja, ki je pro (za) družbo. Po definiciji je to vedenje usmerjeno v koristi drugega, vendar pa so lahko motivi za to vedenje zelo raznoliki. Posameznik se lahko za pomoč drugemu odloči na podlagi njegove bližine in sorodnosti; zaradi lastne koristi v prihodnosti (npr. večja uspešnost, povračilo usluge, povečanje ugleda ...); zaradi pozitivnih čustev, ki jih pomoč drugemu vzbudi, ali v izogib negativnim občutjem ob nepomoči; zaradi empatične skrbi in želje po izboljšanju usode drugega. Vzrok za altruistično dejanje je lahko sestavljen tudi iz več naštetih motivov. Ampak motiv ni tako pomemben, če smo pri tem odgovorni do sebe, drugih in družbe okoli nas.

V zadnjih letih imamo na žalost veliko negativnih dogodkov, ki spodbudijo priložnosti, da lahko solidarnost pride še bolj do izraza. Tako smo med zaprtjem zaradi epidemije koronavirusa solidarno peli na balonih, galerije so virtualno odpirala vrata, posojali smo si računalnike. Med požari na Krasi smo spremljali požrtvovalno delo gasilcev in šteli posajena drevesa prostovoljcev na ožganem področju. Med nedavnimi poplavami smo priča ogromnemu odzivu Slovencev, ki so pripravljeni pomagati. Zgodbe so izjemno lepe in predstavljajo solidarnost v praksi, hkrati pa razkrivajo tudi druge vidike solidarnosti.

MIHA, ČE MI
PRINESEŠ ŠE EN
KORENČEK, KER
SEM DOBILA OČALA,
TI BOM V KOSILO
PODTAKNILA RAZKUHANDO
KOLERA BO

NI VSAK ODNOS ALI VSAKA OBLIKA POMOČI SOLIDARNA

Pomoč, ki človeka pasivizira oziroma ga naredi odvisnega od sistemske pomoči, ni pristno solidarna. Prav tako ni solidarnost, če prihaja do pogojevanja pomoči v zameno za kaj drugega. Do zlorabe solidarnosti lahko pride tudi na strani prejemnika, ki lahko pomoč koristi, čeprav je v resnici ne potrebuje. Značilnost solidarnega odnosa je, da upošteva dostojanstvo vseh vpletenih. Prav tako ni pomembno samo pomagati, ampak je pomembno tudi, kako pomagamo. Ključno je, da posameznika vprašamo oziroma preverimo, ali potrebuje pomoč. Nekateri pomoči ne želijo in bi jih ob vsiljeni pomoči spravili v še dodatno stisko, saj bi se lahko počutili dolžne ali pa bi jih na ta način stigmatizirali. Pozanimajo se tudi, kakšno pomoč posameznik potrebuje. Če sami nismo izkušeni, se lahko obrnemo na humanitarne organizacije, ki imajo več znanja s področja pomoči. Pomoč naj bo ciljna! Tako se npr. vsako leto zbira zvezke za šolarje iz šibkejših družin, tako bo vsaka družina dobila ogromno zvezkov, nihče pa jim ne bo priskrbel šestila, ki ga v tistem šolskem letu potrebujejo. Prav tako se je pri nedavnih poplavah izkazalo, da samo kopičenje stvari ni ustrezno. Kam naj nekdo, ki nima omare, pospravi kupe nepregledanih oblačil? Kam naj nekdo, ki ima poplavljen klet in nesanimirano shrambo,

pospravi vso darovano hrano? In kam naj na suho pospravi hrano v papirnatih vrečkah, da mu ne bo splesnela in tako postala še en odpadke več, ki ga bo moral prenesti iz hiše? Vedno, ko kaj podarimo, premislimo, ali je stvar še vedno uporabna, ali bo posamezniku resnično koristna in ali bi mi v stiski bili veseli tovrstne donacije.

Značilnost solidarnega odnosa
je, da upošteva dostojanstvo
vseh vpletenih.

TABORNIK JE VEDNO PRIPRAVLJEN POMAGATI!

Ker je tako po taborniških zakonih pripravljenost pomagati skoraj obvezna, vseeno pa morda kdo kdaj ne zmore tega ali vsaj ne zmore v določeni obliki (bodisi fizično, bodisi finančno), se lahko pojavijo občutki krivde. Krivda je lahko še večja, če se posameznik primerja z objavami na družbenih omrežjih, kjer se na veliko objavljajo dejanja solidarnosti. V primeru pojava krivde preverimo, zakaj se počutimo krive – ker imamo občutek, da bi morali nekaj naredi, ker so to naredili tudi drugi ali ker si

to res želimo. Če si to res želimo, bomo zagotovo tudi v našem okolišu in v vsakdanu našli manjše priložnosti za nudenje pomoči in solidarna dejanja. Mnogo pomembnejše je, da smo vsak dan prijazni do sočloveka in gradimo trdne odnose, kot pa da le enkrat v letu na veliko pomagamo. Solidarnost se nikoli ne konča, če je del načina življenja posameznika. Majhne poteze solidarnosti so ponavadi nevidne in niso primerne za objavo na družbenih omrežjih. Prav tako »biti človek« ni nekaj, kar lahko fotografiraš, ampak je nekaj, kar živiš in kar čutiš v odnosih z ljudmi. Oblike solidarnosti, ki jih je težko ujeti v objektiv, so tudi znanje, čas, pozornost, souporaba dobrin in izročilo. Hkrati je solidarnost lahko tudi biti glas tistih, ki svojega glasu v družbi nimajo oz. jim ni priznan. Solidarno zagovorništvo se tako začne v razredu, na delovnem mestu, na taborniškem sestanku, ko prisluhnemo in podpremo tudi tiste, ki se ne upajo izraziti, še posebej, če jih drugi zasmehujejo.

Majhne poteze solidarnosti so
po navadi nevidne in niso pri-
merne za objavo na družbenih
omrežjih. Prav tako »biti človek«
ni nekaj, kar lahko fotografiraš,
ampak je nekaj, kar živiš in kar
čutiš v odnosih z ljudmi.

Tako lahko govorimo o solidarnih dejanjih in solidarni drži. Dejanja so lahko enkratna, spontana, lahko so premišljeno načrtovana in organizirana. Dejanja prinašajo pomembno korist tistemu, ki mu pomagamo, ampak prinašajo tudi zadovoljstvo osebi, ki jih izvaja. Drža pa je način življenja, prizadevanje za boljši svet, solidarno razmišljanje o svetu in drugih. V bistvu je tako, da če spodbujamo solidarno držo, bodo dejanja prišla sama od sebe. Solidarnost torej ni samo idealistični koncept, ampak predvsem vrednota, za katero si prizadevamo po svojih najboljših močeh. Pomembno se je opomniti, da vsak pomaga po svojih najboljših močeh in da so te moči raznolike. Babica z nižjo pokojnino bo solidarnost pokazala s tem, da bo skvačkala nogavice in skuhalo kosilo, vnuk pa si bo vzel čas za njo, šel v trgovino in ne bo sprejel vračila denarja. Vsa našeta vedenja so solidarna in nobeno ni večje od drugega.

Ob razdajanju pomoči ne smemo pozabiti biti solidarni tudi do sebe in ohranjati trden odnos s samim seboj.

VSAKODNEVNA SOLIDARNOST

Če razumemo solidarnost na širok način in vsakodnevno ravnamo v dobro družbe, smo solidarni vsak dan. Lahko vsak dan ločujemo odpadke in pobiramo smeti na poti iz šole in tako prispevamo k družbi. Lahko poslušamo javni radio in tako podpiramo javne ustanove v naši družbi. Lahko se ravnamo skladno s cestnimi pravili. Lahko se pogovarjamo z mimoidočimi in si delimo čas s prijatelji in smo tako solidarni drug do drugega. Solidarnost lahko razumemo kot vsako dejanje, s katerim ohranjamo družbo in svet okoli nas. Saj solidarnost ne pomeni zgolj (finančne, materialne) pomoči, ampak biti s sočlovekom v (trdnem) odnosu.

PREBERI VEČ

<https://razgledan.si/lekcije/solidarnost/>

<https://www.projektvida.org/>

<https://arhiv.mlad.si/2017/08/05/humanitarnost-med-mladimi-v-sloveniji/>

<http://revijapanika.si/2022/08/05/altruizem-skozi-prizmo-razlicnih-paradigem/>

"Ni slovo, se vidimo kmalu."

Besedilo in fotografije: Ksenija Vidmar.

V osrčju Švicarskih gora v dolini reke Kander se nahaja KISC – Kandersteg International Scout Center, ki že sto let predstavlja dom tabornikom in tabornicam celotnega sveta. Njegova zgodba sega v začetek dvajsetega stoletja, ko je ustanovitelj skavtskega gibanja Lord Baden Powell po prvem svetovnem taboru želel poiskati prostor, kjer bi lahko ustvaril »večni jamboree«. Tja bi se taborniki s celotnega sveta čez vse leto lahko zatekali in podoživljali občutek pripadnosti, enakosti in prijateljstva, ki ga doživiš na mednarodnih taborih. Leta 1906 so pričeli z gradnjo tunela Lötschberg. 14 kilometrov dolg tunnel povezuje bernsko visokogorje, Valais in Italijo. V času gradnje tunela je v Kanderstegu živel več kot 3000 delavcev. Leta 1908 so za namen bivanja delavcev in njihovih družin na bregu reke Kander zgradili »chalet«, kočo, ki še danes stoji v centru in služi nastanitvi obiskovalcev ter izvajanju programa. Leta 1913 je potekala otvoritev tunela, delavci so mesto zapustili, zgradbe pa so postale zapuščene. Med obiskom Kanderstega je leta 1922 vodja švicarskih tabornikov Walther von Bonstetten odkril zapuščeno zgradbo in idejo o lokaciji za taborniški center predal Baden Powellu. Nad idejo je bil zelo navdušen in tako se je 21. maja 1923 uradno pričela pisati zgodba današnjega taborniškega centra.

VIZIJA IN DELOVANJE KISC-A

Vizija KISC-a je združiti tabornike in tabornice, ozaveščati o trajnosti in globalnih problemih ter spodbujati mlade k ustvarjanju boljšega sveta. Pomembno vlogo pri delovanju centra imajo prostovoljci oziroma »pinkiji«. To so taborniki in tabornice s celotnega sveta, ki prihajajo v center opravljati dela na različnih področjih, kot so gostinstvo, delo na recepciji, čiščenje sob, urejanje okolice, do izvajanja programa za

goste centra. Nekateri se ekipe centra pridružijo za čas treh mesecev, drugi pa ostanejo tam tudi po več let. Najbolj prepoznavna stvar »pinkijev« so roza oblačila, ki jih vedno nosijo med delom. Poleg tega, da lahko center obiščeš kot prostovoljec, med letom ponujajo tudi veliko različnih aktivnosti in dogodkov, ki se jih lahko udeležiš kot gost oziroma udeleženec. Letos je bil program še posebej pester, saj KISC praznuje 100. obletnico delovanja.

KANDER 100

V namen praznovanja jubileja so v času od 27. julija do 8. avgusta priredili mednarodni tabor Kander 100. Tabora se je udeležilo 1600 tabornikov iz kar 62 držav, del te zgodbe pa smo bili tudi taborniki iz Slovenije. Odprava je štela 12 članov. Naša pot se je začela na Dolgem mostu ob sedmi uri zjutraj. Spakirali smo nahrbtnike, dobro voljo in se nemirni od navdušenja odpravili na pot s kombijem in avtomobilom. Vožnja je bila dolga, a je bil vsak trenutek izkoriščen za smeh in zabavo. Večina nas je center obiskala prvič in lahko rečem, da nas je prizor, ki smo ga uzrli, ko smo se pripeljali iz tunela, zares očaral. Po prihodu smo si postavili šotore in si na hitro ogledali tabor, kmalu zatem pa se odpravili spat, saj je bila za nami naporna pot. Drugi dan smo si vzeli čas za sprehod do mesta Kandersteg, kjer smo si ogledali mestno jedro in okolico, zvečer pa nas je čakala otvoritvena slovesnost. Tretji dan so nas z avtobusom odpeljali do naravnega plezališča blizu mesta Wimmis. Cel dan je bil namenjen plezanju, svojo spretnost pa smo lahko preizkusili na različnih plezalnih stenah, ki so se razlikovale po težavnosti.

Poleg tega, da lahko center obiščeš kot prostovoljec, med letom ponujajo tudi veliko različnih aktivnosti in dogodkov, ki se jih lahko udeležiš kot gost oziroma udeleženec.

Prosti dnevi, za katere program ni bil vnaprej določen, so bili namenjeni aktivnostim v taboru: četrty dan smo tako posvetili delavnicam trajnostnega razvoja in globalnih problemov. V ponedeljek smo se odpravili na enodnevni pohod na gorski greben Schwarzgrätli, ki leži na 2383 metrih nadmorske višine. Pot je bila strma in na nekaterih delih zahtevna, vendar je bil naš trud poplačan, ko smo na vrhu uzrli pogled na celotno dolino. 1. avgusta

smo praznovali svetovni dan rutke. Dan je bil obelžen s pohodom do jezera Oeschinen, kjer nas je čakala krajša proslava. Prisotne države smo lahko svojo kulturo, običaje, tradicionalno hrano in igre predstavile na kulturnem dnevu, preostanek tabora pa je bil namenjen aktivnostim po izbiri. Vse opravljene dejavnosti smo lahko beležili v mobilni aplikaciji. S skeniranjem QR kode si prejel virtualni našitek, nekatere od teh pa si na koncu tabora lahko dobil tudi v fizični obliki. Spoznali in spletili smo veliko mednarodnih prijateljskih vezi, ki smo jih utrdili s tradicionalno menjavo rutic in našitkov. Konec tabora smo obeležili z zaključno proslavo, na kateri smo obnovili taborniške zaprisege v svojih maternih jezikih, večer pa so nam popestrili s svetlobnim spektaklom z droni in glasbo, ob kateri smo zaplesali v noč.

DELOVNA FEŠTA

Velik del centra predstavljajo tudi delovne fešte oziroma »work partyji«. To so odprave posameznih držav, ki center obiščejo za en teden. V zameno za 3,5 dni dela dobijo 3,5 dni prostega časa ter brezplačno nastanitev in hrano. Slovenska delovna fešta je letos potekala od 16. do 24. septembra. V soboto zjutraj smo se s kombijem odpravili proti Švici, kjer sta nas že čakala dva naša tabornika. Prispeli smo pozno popoldne, zato je tisti dan sledila le še večerja in večerno druženje. V nedeljo smo se odpravili na pohod do jezera Oeschinen, kjer smo si vzeli čas za kopanje in sproščanje, zvečer pa smo imeli uradni spoznavni večer s »pinkiji«. Prvi dejanski delovni dan je napočil v ponedeljek. Delovni dnevi so izgledali tako, da smo se po zajtrku, ob devetih zjutraj, zbrali na recepciji, kjer smo se razdelili po skupinah.

Delali smo na štirih različnih področjih. V prvi skupini so čistili notranje prostore, ki so namenjeni uporabi gostom, v drugi so opravljali vzdrževalna dela, predvsem čiščenje in pospravljanje delavnice, v tretji so pospravljali opremo, ki so jo poleti uporabljali za taborjenje, v četrti pa so potekala vzdrževalna dela v kampu, kot so sekanje vej in pospravljanje opreme za zimo. Vsak dan so se skupine menjale, vsi smo imeli priložnost opravljati različna dela, izvajali pa smo jih ob pomoči »pinkijev«. Za prostovoljce centra smo pripravili tudi zabavo s slovensko hrano in igrami, proste dni pa smo namenili ogledu bližnjih mest Thun, Interlaken, Lauterbrunnen in Spiez. Delovne fešte so res odlična priložnost za

razvijanje spretnosti in spoznavanje tabornikov iz tujine. Nekatere stvari delaš prvič, nekatere si že opravljal, vse to pa počneš v dobri družbi in zabavnem vzdušju, dneve pa zaključiš s petjem ob spremljavi kitare, ki igra dolgo v noč.

ZAKAJ OBISKATI KISC?

Predvsem je pozitivna plat prostovoljcev v centru ta, da vsi spodbujajo in sprejemajo različne načine reševanja problemov. Vsi te sprejemajo takšnega, kot si: KISC ravno zato marsikomu predstavlja drugi dom. Občutek, ki ga doživiš na mednarodnih akcijah ob družbi drugih tabornikov iz različnih koticov tega sveta, je res nepopisen. Vsak od nas je do zdaj prehodil drugačno življenjsko pot, a vsi smo se zbrali z istim ciljem in željo, da se povežemo in spoznamo med sabo ter si delimo izkušnje. Marsikoga ta čarobni svet takoj prevzame in kot pravijo nekateri taborniki, ki so obiskali center: »Od Kanderstega se nikoli ne moreš zares posloviti, ampak mu samo rečeš, se vidimo kmalu.«

Občutek, ki ga doživiš na mednarodnih akcijah ob družbi drugih tabornikov iz različnih koticov tega sveta, je res nepopisen. Vsak od nas je do zdaj prehodil drugačno življenjsko pot, a vsi smo se zbrali z istim ciljem in željo, da se povežemo in spoznamo med sabo ter si delimo izkušnje.

Ko opora sočloveka postane protagonist

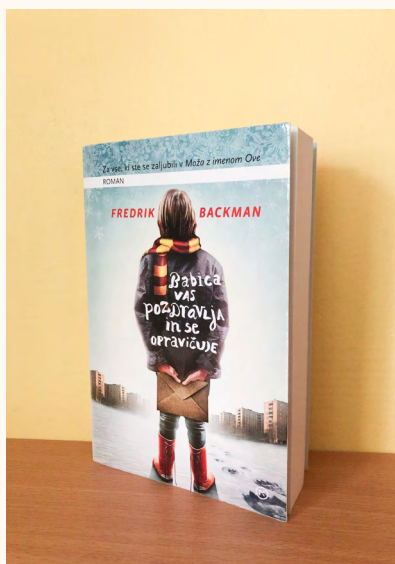
Besedilo in fotografija: Katka Slosar.

Si kdaj želite, da ne bi bili protagonisti svoje zgodbe oziroma življenja? Da bi lahko le za minuto postali stranski lik, se malce spočili, morda iz druge perspektive pogledali nase? Z vami bi se strinjala tudi Elsa – osnovnošolka, ki ni le glavni junak svoje zgodbe, ampak tudi knjige *Babica vas pozdravlja in se opravičuje*. Druga uspešnica Fredrika Backmana iz leta 2013 je zgodba, ki med drugim prikaže, da je vsaka zgodba, še tako naporna in težka, vredna prebijanja skozi. A to je mogoče le z ljudmi, ki ti (morda še nevede) stojijo ob strani in te imajo radi.

Knjiga se spreha med branjem romana z resnimi temami in problematikami, ki jih "razume" le odrasel človek in med prebiranjem lahkotne božične pripovedi, ki pritegne tudi najstnike. Zato se mi zdi, da bi bil pogovor med različnimi starostnimi skupinami o knjigi precej zanimiv (morda ideja za jesensko ali zimsko čajanko?).

Elsa živi v bloku, eno nadstropje višje pa njena babica, ki ji verjetno pomeni največ na svetu. V bloku živijo tudi družine, pari, samotarji, ki s svojimi posebnimi značaji naredijo svet protagonistke bolj pravičnejši. Pravljica pa se zares začne, ko se Elsa poda na lov za zakladom, ki ji ga je vnaprej pripravila babica, ki umre. Postopoma se osnovnošolki razkrivajo novi svetovi, spopada se z največjimi izzivi in težavami do zdaj, prestopa meje udobja, spoznava nove plasti bolečine, odkriva skrivnosti preteklosti in poskuša razumeti, kako doživetja (prijetna in neprijetna) gradijo človeka. Že tako zapleteno življenje redko prinese kakšno rešitev; če pa

že, je to kratkotrajna sreča. Večkrat pomisli, da bi odnehala, da ji je raziskovanje dovolj. V teh trenutkih nadaljevanje popotovanja (in zgodbe) prevzamejo sostanovanci bloka, ki se izkažejo za mnogo bolj povezane, kot se je zdelo. Elsa uvidi, da je rama za oporo včasih bolj pomembna kot to, kar narediš za tem. Na koncu so vse zgodbe iz preteklosti povedane, skrivnosti razkrite, Elsa pa je opremljena za nadaljnje izzive življenja. Najpomembnejša kosa opreme sta znanje in ljudje, ki jih je spoznala na poti.

Backman je v zgodbo enega bloka, ki se odpira preko doživetij osnovnošolke, postavil celoten svet. Problematike nasilja, vojn, odrasčanja, zatrtih preteklosti in osvobajanja, travm, disfunkcionalnih družin in druge težave je poosebil in velikokrat se teh tem loteva zelo 'mimogrede'. Bolj kot za ustvarjanje idealnega sveta, gre za prikaz neprijaznega okolja in raziskovanja ljubezni ter solidarnosti znotraj njega. Kljub žalostnim zgodbam je knjiga z načinom pripovedi in izborom likov ne forsirano optimistična in mladostniško lahkotna.

BOJAN in TINKA

IN SOLIDARNOST

NAPISALA: TISA

NARISALA: ZALA

**TABORNIKI SO MI DALI
PLEMENITE, RADOVEDNE,
ČUDOVITE POSAMEZNIKE
IN POSAMEZNICE,
KI SO VZOR IN UPANJE
BOLJŠEGA SVETA.**

NEŽA M. SLOSAR

